

**Türkiye İnsan Hakları Vakfı
Çalışma Raporu**

Mart 2008-Mart 2009

**TIHV 7. Dönem
20. Olağan Kurucular Kurulu
28 Mart-11 Nisan 2009**

**TIHV Genel Merkezi
Ankara**

**TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI
ÇALIŞMA RAPORU
MART 2008-MART 2009**

TIHV 7. Dönem 20. Olağan Kurucular Kurulu
28Mart-11 Nisan 2009

TIHV Genel Merkezi
ANKARA

İÇİNDEKİLER

Kurucular

Aramızdan Ayrılan Kurucularımız

Vakıf Çalışma Ortamı

2008 Yılında İnsan Hakları ve TİHV	1
Tedavi Ve Rehabilitasyon Merkezleri Projesi: 2008 Yılı Değerlendirmesi	8
BM Seçmeli Protokol Projesi Mart 2008-Mart 2009 Değerlendirmesi	20
İşkencenin Önlenmesi Ve İzlenmesi Projesi	21
Dokümantasyon Merkezi	23
Temsilciliklerimizin Diğer Çalışmaları	24
Uluslararası İlişkiler	28
Diğer Çalışmalar	26
Önümüzdeki Dönem İçin Hazırlanmış Projeler	35
Önümüzdeki Dönem İçin Üzerinde Çalışılan Projeler	36
Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın 1 Ocak 2008-26 Mart 2009 Tarihleri Arasında Yapmış Olduğu Basın Açıklamaları	37

TİHV KURUCULARI

Vakfedenler (1990)

İHD Genel Merkezi
 Akın Birdal
 Alpaslan Berktaş
(17 Mart 1996 tarihinde istifa etmiştir)
 Ata Soyer
 Aziz Gürsoy
 Bekir Doğanay
 Doğan Taşdelen
 İbrahim Emil Çelik Sandalcı
(12 Mart 1993 tarihinde kaybettik)
 Ergin Atasü
(9 Mart 1998 tarihinde kaybettik)
 Fevzi Bahattin Argun
 Gencay Gürsoy
 Haldun Özen
(5 Mayıs 2002 tarihinde kaybettik)
 Halit Çelenk
 Haşim Aydınçak
 Hüsnü Öndül
 İhsan Atar
 Lalezar Mürşitpınar

Leman Fırtına
 Mahmut Tali Öngören
(13 Ekim 1999 tarihinde kaybettik)
 Mehmet Selim Ölçer
 Mehmet Vural
 Murat Yetkin
 Mustafa Ekmekçi
(21 Mayıs 1997 tarihinde kaybettik)
 Muzaffer Erdost
 Nart Bozkurt
 Nevzat Helvacı
 Nusret Fişek
(3 Kasım 1990 tarihinde kaybettik)
 Okan Akhan
 Ömer Faruk Yenigün
 Şükran İrençin
 Veli Devocioğlu
 Veli Lök
 Yavuz Önen
 Zeki Tavşancıl

Kurucular Kurulu Tarafından Seçilen Kurucular

Şahika Yüksel (12 Şubat 1991)
 Sabri Dokuzoğuz (17 Mart 1996)
 Ümit Erkol (29 Mart 1998)
 Türkcan Baykal (29 Mart 1998)
 Şebnem Korur Fincancı (29 Mart 1998)
 Necdet İpekyüz (29 Mart 1998)
 Mustafa Çinkılıç (29 Mart 1998)
 Yusuf Alataş (29 Mart 1998)
 Günseli Kaya (17 Ekim 1999)
 Tanıl Bora (17 Ekim 1999)
 Sezai Berber (17 Ekim 1999)
 M. Sezgin Tanrıkkulu (17 Ekim 1999)
 Cem Kaptanoğlu (17 Ekim 1999)
 Sedat Aslantaş (17 Ekim 1999)
 Yücel Sayman (26 Mart 2000)
 Lütfi Demirkapı (26 Mart 2000)
 Nadire Mater (26 Mart 2000)
 Mithat Sancar (26 Mart 2000)
 Gül Erdost (26 Mart 2000)
 Osman Baydemir (25 Mart 2001)
 Metin Bakkalcı (25 Mart 2001)
 Berna Arda (25 Mart 2001)
 Tahir Elçi (25 Mart 2001)
 Nihat Bulut (25 Mart 2001)
 İoanna Kuçuradi (30 Mart 2002)

Sabih Ataç (30 Mart 2002)
 Önder Özkalıpçı (30 Mart 2002)
 Metin Aksoy (30 Mart 2002)
 Muhsin Bilal (30 Mart 2002)
 Hürriyet Şener (04 Nisan 2004)
 Turgut Tarhanlı (04 Nisan 2004)
 Necmi Erdoğan (04 Nisan 2004)
 Emirali Türkmen (04 Nisan 2004)
 Levent Kutlu (04 Nisan 2004)
 Coşkun Üsterci (26 Mart 2005)
 Mehmet Antmen (26 Mart 2005)
 Nejat Taştan (26 Mart 2005)
 Selahattin Demirtaş (26 Mart 2005)
 Ülkü Özen (26 Mart 2005)

VAKIF ÇALIŞMA ORTAMI

Mart 2006-Mart 2009 Dönemi Asıl Yönetim Kurulu Üyeleri

Yavuz ÖNEN (Başkan), Metin BAKKALCI (Genel Sekreter), Metin AKSOY (Sayman), Coşkun ÜSTERCİ, Hürriyet ŞENER, Muhsin BİLAL, Mustafa ÇİNKILIÇ, Necdet İPEKYÜZ, Okan AKHAN

Mart 2006-Mart 2009 Dönemi Yedek Yönetim Kurulu Üyeleri

Emirali TÜRKMEN, Mehmet ANTMEN, Nart BOZKURT, Sabih ATAÇ, Türkcan BAYKAL

Mart 2006-Mart 2009 Dönemi Asıl Vakıf Denetçileri

Fevzi ARGUN, Mehmet VURAL, Nejat TAŞTAN

Mart 2006-Mart 2009 Dönemi Yedek Vakıf Denetçileri

Tanıl BORA, Haşim AYDINCAK

Genel Merkez

Melahat BÜYÜKTANIR, Hülya ARAS (01 Aralık 2008 tarihinden itibaren)

Dokümantasyon Projesi

Evren Özer, Sırrı Erdem TÜRKÖZÜ, Osman İŞÇİ, Yavuz GÜÇTÜRK (01 Aralık 2008 tarihinden itibaren).

Tedavi ve Rehabilitasyon Projesi

Koordinatör: Metin BAKKALCI

Ayşe Rüya KARACAN EŞ

İşkence Önleme Seçmeli Protokolü Uygulama Projesi

Hülya ÜÇPİNAR

BM İşkenceye Karşı Sözleşmenin Seçmeli Protokolü Projesi

Özgür Dünya SARISOY (31 Aralık 2008 tarihine kadar), Nazan SAKAL (31 Aralık 2008 Tarihine kadar), Rosa ÖKTEM (01 Aralık 2008 tarihinden itibaren), Hülya ÜSTERCİ

Ankara Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi

Levent KUTLU (01 Kasım 2008 tarihinden itibaren) , Handan TAZE

İstanbul Temsilciliği

Engin BODUR, Hürriyet ŞENER, Servet ÇOLAK, Süleyman Alper TECER, Şükran İRENÇİN,

İzmir Temsilciliği

Alp AYAN, Aytül UÇAR, Coşkun ÜSTERCİ, Günseli KAYA (01 Aralık 2008 tarihinden itibaren), Sema AKALIN, Türkcan BAYKAL (01 Ocak 2009 tarihinden itibaren) Nergis Tuba ATAŞ (01 Aralık 2008 tarihinden itibaren)

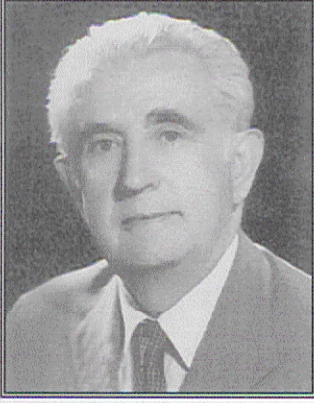
Adana Temsilciliği

Mehmet ANTMEN (31 Aralık 2008 tarihine kadar, Alev ANTMEN, Mustafa DOĞDU, Yusuf DEMİRCİ

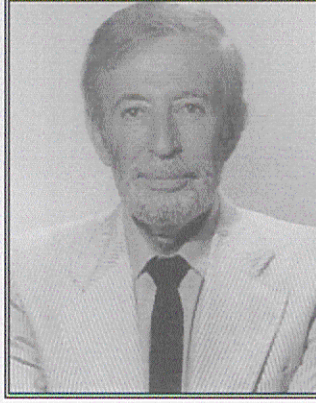
Diyarbakır Temsilciliği

M. Emin YÜKSEL, Muhsin BİLAL, Nesrin ASLANTAŞ

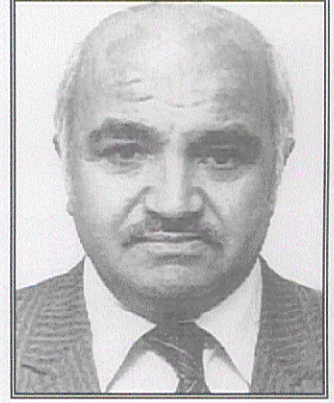
**ARAMIZDAN AYRILAN KURUCULARIMIZI
SAYGI İLE ANIYORUZ.**

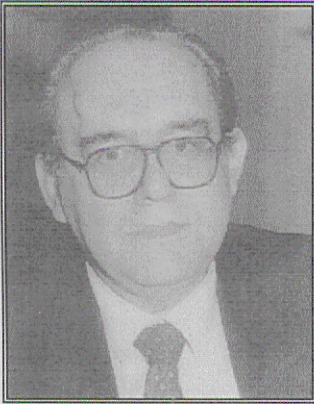
Nusret Fişek
1914 - 1990

Emil Galip Sandalcı
1922 - 1993

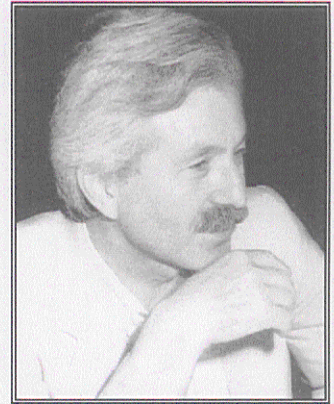
Mustafa Ekmekçi
1931 - 1997

Ergin Atasü
1940 - 1998

Mahmut Tali Öngören
1931 - 1999

Haldun Özen
1933 - 2002

2008 Yılında İnsan Hakları ve TİHV

2008 yılı İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin Birleşmiş Milletler (BM) tarafından yayınlanışının 60. yılıdır. Bu nedenle geçen yılın değerlendirmelerine başlarken insan hakları alanında uluslararası ortamımızla ilgili birkaç olguya değinmek gerekir.

Önce, Bildirge'yi yayınlayan BM'nin, kuruluş belgelerinde başlıca amaç olarak belirlenen, "Dünyada Barış"ın tesis edilmesi meselesine bakalım. 60 yıl sonra dünya, en kanlı savaşlara sahne olmaya devam ediyor. Afrika'da (Ruanda ve çevresi), Kafkasya'da (Rusya-Gürcistan), Ortadoğu'da (Filistin'de, 2009 yılı başlarında Gazze'de, Lübnan'da), ve özellikle Irak'ta, Asya'da (Afganistan, Pakistan, Hindistan), Güneydoğu Asya'da (Tayland, Kamboçya, Sri Lanka), Latin Amerika ülkelerinde (Kolombiya, Bolivya) savaş adeta bir yaşam biçimi haline geldi. Sivillerin uğradığı kayıplar çok yüksek. Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM), Sudan Cumhurbaşkanı El Beşir'in 300.000 sivilin öldürülmesinin sorumlusu olarak tutuklanmasına karar verdi.

Time Dergisi'nin 23 Mart 2009 tarihli sayısında verilen bilgiye göre, Irak'ta 2008 yılında saldırı ve patlamalarda ölen sivillerin sayısı dokuz bin kadardır. Bu rakam 2006'da yirmi yedi bin, 2007'de yirmi dört bindir. 2003'ten beri süre giden çatışmalarda ölenlerin toplam sayısı yüz bini aşmıştır.

Savaş suçlarının insanlığa karşı suçların işlendiği, "sistemik işkence"nin meşrulaştırıldığı, işkence tanımının daraltıldığı ve işkencenin uluslararası suç ortaklığı halinde uygulandığı bir dünyada yaşıyoruz. Guantanamo işkence üssü, Ebu Garip Cezaevi, terör suçlamasıyla özgürlüklerinden alıkonulmuş insanları taşıyan gizli uçaklar ve bu uçakların bulunduğu Avrupa ülkeleri, gizli sorgulama merkezleri ve gizli CIA Cezaevleri, suç ortaklığının unsurlarını ve kanıtlarını oluşturdu. Ayrıca, Evrensel Bildirge'nin üzerinden 60 yıl geçmesine rağmen savaş suçlarının ve işkencecilerin cezasız kaldığı bir dünyada yaşıyoruz.

Evrensel Bildirgenin 60. yıldönümünde özetle söylemek gerekirse; güçlünün güçsüzü, zenginin fakiri, azınlığın çoğunluğu yönettiği, ezdiği bir dünya düzeni hüküm sürüyor. Bakalım, geçen yılın sonunda Cumhurbaşkanlığı seçimlerini kazanan Barak Obama, ABD'yi dünyada sevilmeyen ülkeler sıralamasında birinci ülke durumuna getiren savaş politikasını değiştirebilecek mi?

Dünya genelinde -hızlı ve genel- kuş bakışından sonra, Türkiye'nin insan hakları karnesi hakkında bir fikir edinmek amacıyla, kurucusu olduğu Avrupa Konseyi'nin denetim ve yargı mekanizmaları çerçevesinde bazı istatistiklere bakalım. Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) yayınladığı rakamlara göre yurttaşları tarafından en fazla şikayet edilen üye ülkeler arasında Rusya Federasyonu'ndan sonra ikinci ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin işkence yasağını düzenleyen 3. maddesini ihlal ettiği -geçmiş yıllarda yapılan başvurulardan kabul edilen 34 başvuru 2008'de karara bağlandığı- için de 1. sıradadır. AİHM, kabul edilebilir başvurular nedeniyle açılan işkence davalarında AİHS'nin işkence yasağını düzenleyen 3. maddesinin ihlal edildiğine dair kararların alınabilmesi için soruşturma aşamalarında usulüne uygun olarak hazırlanmış belgelere ve geçerli kanıt olabilecek adli tıp raporlarına gerek vardır. 2008 yılı içinde AİHM, Türkiye'nin bu madde kapsamında işkence yasağını 3 kez; insanlıkdışı ve onur kırıcı muamele yasağını 30 kez, ihlal ettiğine karar vermiştir, ve yine 3. maddeyle ilgili olarak 24 davada Türkiye'nin "etkili soruşturma" gerçekleştirmediğine hükmetmiştir. Cezasızlık ne yazık ki uluslararası hukuk ortamı için de geçerlidir. Türkiye'de kural haline gelmiş olan cezasızlığa çarpıcı bir örnek yine 2008 yılında görüldü. 19 Aralık 2000'de gerçekleştirilen ve adına Hayata Dönüş denen cezaevlerine

yönelik operasyonlarda ikisi güvenlik görevlisi olmak üzere 34 kişi yaşamını yitirmişti. Bu nedenle açılmış olan davalar 2008 yılında süre aşımına uğradı ve dosyalar kapatıldı. Bu örneklerle, Bildirgenin 60. yıldönümünde yargı süreçlerinin uluslararası ve ulusal vahim durumunu anlatmak için değinmek istedik.

Vakfımızın Yıllık İnsan Hakları Raporları ile Çalışma Raporlarımızın giriş kısmında, son bir yılın insan hakları genel manzarasını anlatmaya çalıştık bugüne kadar. 2008 yılını değerlendirirken aynı manzara ile karşı karşıya kaldığımızı gördük. 18 yıldan beri yazılanların/yaşananların öz itibarıyla hemen hiç değişmediğini görmenin üzüntüsünü öncelikle belirtmek istiyoruz. Ülkemizde temel hak ve özgürlüklere yönelik vahim ihlaller devam ediyor. Hükümetler toplumun gerçek demokrasi taleplerine kulak asmıyor. İnsan hakları, demokrasi, hukuk devleti ve azınlık sorunu alanlarında sağlıklaştırma ve geliştirme söylemlerinin ve iddialarının özellikle 1999 yılından beri -AB'nin Türkiye'yi üyeliğe aday ülke olarak kabul ettiği tarihten beri- gündemimizi fazlasıyla meşgul etmesine rağmen Türkiye insan hakları alanında sorunlu bir ülke olmaktan kurtulamıyor. Sivilleşme ve "hukuk devleti" olma yolunda engeller kalkmıyor. Türkiye asker-polis devleti manzarasını değiştiremiyor/değiştirmiyor.

Yönetim Kurulumuzun son üç yıllık görev dönemi yukarıda özetle anlatmaya çalıştığımız ortamda geçti. AB ile uyum adı altında -2000 yılından itibaren- başlatılan iyileşmeler, reformlar, üniformaların icazeti çerçevesinde sınırlı kaldı. AB zirvesi 2005 yılında -tam üyelik müzakere sürecini başlatma kararı alınca- kısıtlara rağmen siyasal ve demokratik yaşamımızda bir iyileşmeden söz edebiliriz. Ancak AKP Hükümeti, tam üyelik müzakere sürecinin başlaması kararından sonra, güvenlik güçlerinin terörle mücadelede zaafa uğradıkları gerekçesiyle yasaları yeniden gözden geçirilmesi taleplerine kulak astı. Bu talepleri karşılamak üzere de 2005 yılından itibaren TMY, TCK ve CMK'de değişiklikler yapıldı, iyileşmelerde geri adım atıldı. Olağanüstü hal koşullarına geri dönüldü. Böylece, hükümet, özgürleşme demokratikleşme programını durdurdu. Güvenliğin sağlanmasına, terörle mücadele stratejisine öncelik verdi. Bu duraksamanın temel nedeni 1986 yılından beri devam etmekte olan "Savaş"tır. Bu savaşa temel teşkil eden Kürt sorunudur.

Ülkemizde terörle mücadele stratejisi ya da resmî konsept, Kürt halkını hedef almaktadır ve terör kavramı ve tanımı da doğrudan Kürt halkının varlığıyla özdeş tutulmaktadır. Hemen her Kürdün muhalif ya da muvafık- potansiyel terörist olduğuna dair resmî anlayış değişmemektedir, değişmemiştir. Kanıt, süregelmekte olan, iç savaş benzeri çatışmadır. Bu çatışma, askerî, siyasî, kültürel ve sosyal boyutları olan geniş kapsamlı bir çatışmadır; Kürt halkını, Türk halkıyla karşı karşıya getirmekte, iki halk arasındaki gerilim yeni kırılmalarla derinleşmektedir. İhtilaf halklar arasında da şiddete dönüşme riski taşımaktadır. Kürtler, Türkiye'nin değişik il ve ilçelerinde ayrımcılığa uğramakta, çalışmaları engellenmekte, Kürtçe konuştukları gerekçesiyle haklarında soruşturma açılmakta, işyerleri tahrip edilmekte, dövülmekte ve bazı kavgalardan sonra polisler tarafından geldikleri yörelere geri gönderilmektedir.

Endişe ile belirtmek gerekir ki bu gidişi durduracak ya da değiştirecek bir niyet ya da girişim 2008 yılında da olmadı. Parlamentodaki mutlak çoğunluğa sahip ve tek parti hükümeti kurma olanağına erişmiş olan AKP iradesini kullanmadı. Barış ve demokrasi perspektifi de akan kanı durdurmaya amacına yönelik değildi. Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün tehdit altında olduğu iddiası ve bunun toplumda yaratmış olduğu korku üzerine inşa edilmiş ırkçı bir ideoloji, geçen yıl da hüküm sürdü. Bölgede işsizlik açlık ve Batı'ya doğru sürekli

göç sistematik bir asimilasyon programı olarak uygulanmakta, Kürt halkı mutlak bir ambargo ile karşı karşıya bulunmaktadır.

Demokrasi ve Barış konuları, TSK'nin yanı sıra AB ile pazarlık da AKP tarafından seçimlerde oylarını arttırma aracı olarak kullanıldı. Bugüne kadar atılan adımların en cesaretlisi ve en önemlisi olan TRT6 yayınları bile kapsamlı ve ortaklaşmış iradelerle belirlenmiş bir adım olmaktan uzaktır, sürekliliği güvence altında değildir. Ancak bu resmî Kürtçe yayın, hala dava açıldığını görmemize rağmen Kürtçe kullanımı nedeniyle açılmış olan davaların bir süreç içerisinde sona ermesine yol açabilir. Hükümetin bu yaklaşımı, Kürt dilinin yaşamın her alanında; Lozan Antlaşması ve TC Anayasası'na aykırı olarak, konulmuş olan yasağın sona erdirilmesinde ileri bir adımdır. dil yasağı, temel sorunun bir sonucu ve parçasıdır. Temel sorun Kürt kimliğinin inkâr edilmesidir. Bu temel sorunda çözüme ulaşılabilmesi için de, eşitlik temelinde kapsamlı, kurumsal ve acil bir toplumsal uzlaşmaya gerek vardır. Sorunun özünü göz ardı ederek atılan adımlar çözüm getirmeyecektir. Savaş hali Türkiye'yi otoriter, baskıcı, pazulu bir demokrasi ile yönetmenin ve her türlü hak ihlalinin gerekçesi olmaya devam edecektir. Zalimin ve mazlumun hem siyasî olarak hem de sosyal olarak sürekli varlığı üzerine kurulu bu senaryo, tüm topluma, yaşamımızın kendisi ve değişmez alternatifsiz gerçeği gibi sunulmaktadır. Sistem-statüko kendini hep bu alternatifsizlik dayatmasıyla yeniden üretmiştir. Savaş; statükoyu ayakta tutan ve ona can veren bir mekanizma olarak kurallarını topluma kabul ettirmeye devam ediyor. 2007 yılında gündeme getirilen yeni bir anayasa hazırlanması ya da mevcut 1982 Anayasası'nın değiştirilmesi, bu temel sorunu temelden çözüme kavuşturacak bir biçimde değerlendirilebilirdi. İfade özgürlüğü sağlayacak düzenlemelere gidilebilirdi. Toplumun demokratikleşme yanlılarını heyecanlandıran bu süreç Türban Yasağını kaldırma amacıyla sınırlı bir Anayasa değişikliğiyle sonuçlandı. Dağ fare doğurdu. Ancak Kürt sorunu üzerinden yapılan bu genel değerlendirmeye birlikte, statükonun bir başka sorununu da, siyasî İslam sorununu değerlendirmeye eklemek gerekir. Zira bu sorun, genel manzara içinde sürekli görünmektedir. 2007 yılında sistemin iç çelişkileri olarak yaşanan -2008 yılını da etkileyen- olaylar üzerinden bu sorunu değerlendirebiliriz. Böylece değişmeyen insan hakları ve demokrasi manzarasının bir başka unsuruna da ihmal etmemiş oluruz.

AKP, 2007 Temmuzunda yapılan seçimlerin öncesinde laiklik karşıtı bir misyonla siyaset yaptığı gerekçesiyle; TSK'nin ve onun desteğiyle oluşturulan Cumhuriyet Mitingleri'nde kendini gösteren toplumsal muhalefetin, ana muhalefet partisi CHP'nin ve Anayasa Mahkemesi'nin açık hedefi haline gelmiş ve bir ölüm kalım süreci yaşamıştır. Cumhurbaşkanlığı seçimleri de benzer sıkıntılarla gerçekleşmiştir. AKP bu badireli süreci galibiyetle kapadıktan, Genelkurmay Başkanı ile Dolmabahçe Sarayı'nda, ABD Başkanı ile Beyaz Saray'da görüşükten sonra prestijini yeniden ihya edecek adımlar atmıştır. İlk adımla, askerle arayı düzeltmeye yönelmiştir. Kuzey Irak'a düzenlenecek operasyonun tezkeresi TBMM'den geçmiş ve operasyon 21 Şubat 2008 günü başlatılmıştır. TSK Kuzey Irak'a girdikten iki gün sonra ikinci bir adımla, kendi tabanına hitap etmiştir. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, türbanı üniversitelerde serbest bırakmak üzere AKP ve MHP'nin birlikte hazırladığı ve TBMM'de 12 Şubat 2008 günü kabul edilen, Anayasa'nın 10. ve 42. maddelerini değiştiren kanunu onaylamıştır. Bu adımlar, başarılı olup olmadıkları bir yana, AKP'yi diriltmiş 2008 yılında belirginleşen üçüncü adımla da her türlü ekonomik ve siyasal toplumsal muhalefete -Newroz toplantılarına,1 Mayıs kutlamalarına, işçilerin hak arama mitinglerine- yönelik susturma ve ezme politikasını uygulamıştır.

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan Kürt kökenli yurttaşlara karşı vatandaşın gerekirse silah kullanabileceğini ifade etmiş iç savaş kışkırtıcılığı yapmıştır. 2004 yılı sonrasında yapılan yasal değişikliklerle koruma altına alınan ve yetkileri arttırılan polis gücü ön plana çıkararak

yaşam hakkına yönelik pervasızca vahim ihlallerine böyle bir ortamda yönelmiştir. Bu çerçevede bazı önemli vakaları hatırlayalım.

2008 yılında yaşam hakkı alanında ciddi ihlaller gerçekleşti. Faili meçhul cinayetlerin sayısı 2000 yılından beri en yüksek seviyeye ulaştı ve 30 kişi yaşamını yitirdi. Yargısız infaz/dur ihtarı/rastgele ateş açma sonucu 37 kişi öldürüldü. Gözaltında ya da cezaevinde, şüpheli olarak nitelediğimiz, ölüm vakaları sayısı 47'ye ulaştı. TİHV'nin tedavi merkezlerine işkenceye maruz kaldıkları iddiasıyla başvuruların toplam sayısı da 425'dir. 2008 yılı içinde işkenceye maruz kalanların sayısı ise 269'tir. Bu rakamlar da geçen yılın rakamlarından yüksektir. Yetkisi arttırılan ve yasal koruma altına alınan güvenlik görevlilerinin ve cezaevi görevlilerinin 2008 yılındaki bu pervasız eylemlerinden bir tanesi örtbas edilemedi, Türkiye'nin gündemine oturdu. Engin Çeber adlı yurttaşın cezaevinde öldürülmesi üzerine, medyanın ve kamuoyunun duyarlılık göstermesiyle güvenlik güçlerinin yaşam hakkına yönelik şiddeti konuşulmaya başlandı. Adalet bakanı M. Ali Şahin, Çeber'in ailesinden bir ilk oluşturarak özür diledi. Bu süreç içerisinde Vakfımızın yaşam hakkı ihlalleri ve işkence uygulamalarıyla ilgili yayınladığı raporlar uzun süre gazete ve TV yayınlarında yer aldı. Vakıf yöneticileri en çok izlenen TRT ve özel TV haber bültenlerinde ve özel programlarında konuşma olanağı buldular. Günlük gazete ve haftalık dergilerde röportajlara katıldılar. İşkencenin önlenmesi projesi kapsamında yayınlanan kitaplarımız, *İşkence Atlası* gibi belgesel yayınıımız, "İşkenceye Tolerans" Belgeseli, bu süreçte ilgi uyandırdı. İşkencenin sistematik olarak uygulandığı bir ortamda, Adalet Bakanlığı; TTB'nin yürütücülüğünde ve dokümanlarda Vakfımızın da katkıda bulunacağı ifade edildiği bir proje çerçevesinde İstanbul Protokolü'nün eğitimini başlattı. 5500 hekim, hâkim ve savcının iki yıl süreyle işkencenin hukukî ve tıbbî etkin soruşturulması yönünde eğitilmesi kuşkusuz önemli bir gelişmedir. Avrupa Komisyonu'nun finanse ettiği bu projenin kadroları oluşturulurken Vakfımızla doğrudan ya da dolaylı ilişkisi olan uzman arkadaşlarımızın eğitim kadrolarına alınmaması da eleştiriye değer bir uygulamadır.

Siirt, Van, Yüksekova, Hakkâri, İzmir'de Valiler Newroz kutlamalarına izin vermedi. DTP öncülüğünde yapılan kutlamalara polis aşırı ve orantısız güç kullanarak müdahale etti. Ölenler-yaralananlar oldu. Van, Yüksekova ve Hakkâri'de Vakfımız adına incelemeler yapan ve Coşkun Üsterci, Alp Ayan, Mehmet Antmen ve Hülya Üçpınar'dan oluşan heyetin hazırladığı; *Nevroz Kutlamaları ve Sonrasında Yaşanan Olaylarla İlgili Rapor* yerinde anlatımlardan elde edilmiş bilgileri tespit etmiş gerçekleri kamuoyuna aktarmıştır. *Bu illerdeki barışçıl kutlamalar, Bolu ve Konya'dan getirilmiş takviye Çevik Kuvvet'lerin de katılımıyla polis müdahalesine uğradı, şiddetle kanla bastırıldı. Güvenlik güçleri cop, sopa, tazyikli su, gaz bombası plastik ve gerçek mermi kullandı. 4 kişi yaşamını yitirdi, 35 i güvenlik görevlisi olmak üzere yüzlerce kişi yaralandı, 249 kişi gözaltına alındı, onu çocuk olmak üzere 71 kişi tutuklandı. Yurttaşlarımız olaylar sırasında yaşam hakkı, işkence yasağı, ifade özgürlüğü, toplanma ve gösteri özgürlüğü, basın özgürlüğü, konut dokunulmazlığı ve mülkiyet hakkı ihlalleri yaşadı. Bütün bunların yanı sıra yurttaşlarımız, güvenlik güçlerinin ahlâkî değer, etnik-kültürel özellikler ve siyasal görüş ve inançları hedef alan tutum, davranış, küfür ve hakaretleri nedeniyle nefrete ve ayırıcılığa maruz kalmıştır. Bütün bu olanlar yurttaşlar üzerinde adeta bir halk sağlığı sorunu, yaygın ve ağır bir travmatik etki yaratmıştır.* Fotoğraflarla da desteklenen bu Rapordan bir bölümünü özet olarak da olsa özellikle dikkatlere sunuyoruz.

Bu tespitler, ne yazık ki, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 60. yıldönümünde Türkiye'de bildirgenin hemen tüm maddelerinin ihlal edilmekte olduğunu anlatmaktadır. Sorumlular da cezasız kalmaktadır.

Bölgede askerî operasyonlar 2008 yılında da kesintisiz devam etti. Dokümantasyon Merkezimizin verilerine göre; Yıl içinde gerçekleşen 232 çatışmada, 146 asker/568 militan/23 geçici köy korucusu/2 sivil/3 polis memuru yaşamını yitirdi. 269 asker/9 militan/31 korucu/9 sivil/10 polis memuru yaralandı. 45 mayın patlamasında 29 sivil öldü, 51 kişi yaralandı. Geçen yıl 48 askerin intihar ettiği açıklandı. Ancak bir adli tıp raporunda ölümün sırttan giren bir kurşunla gerçekleşmiş olduğu yazılı olduğu halde, intihar olarak kayda geçmiş olması intiharları şüpheli bir hale sokmaktadır.

1 Mayıs kutlayanlar da şiddete maruz kaldı. 1 Mayıs kutlayanları Başbakan ayaktakımı olarak niteledi. Değişik illerden takviye çevik kuvvet getirildi. İstanbul'da güvenlik görevlileri DİSK binasına tazyikli su, biber gazı ve coplarla saldırdı. İstanbul halkı gün boyunca ilan edilmemiş bir sıkıyönetim yaşadı. İşçiler memurlar avukatlar dövüldü, basın mensuplarının kolu kırıldı, olayların yakınından geçen yurttaşlar da bu şiddetten nasibini aldı. 1 Mayıs'ta işkence ve kötü muamele İstanbul sokaklarındaydı. 74 kişi yaralandı, 2851 kişi stadyumda 1 gün boyunca resmi işlemleri yapılmaksızın gözaltında tutuldu, sadece 4 kişi tutuklandı. Kamuoyuna “...ülkede muhafazakâr, ayırımçı ve otoriter eğilimler yükselmekte buna mukabil insan haklarına yönelik duyarlılıkta büyük bir aşınma yaşanmaktadır. Bu kaygı verici gidişatın baş sorumlusu AKP Hükümetidir. (...) başta İstanbul Valisi Muammer Güler olmak üzere tüm sorumluları istifaya çağırıyoruz” açıklamasını yaptık.

2008 yılına Türkiye’de, Ergenekon soruşturmaları ve davası, en önemli siyasî ve adli gündemi oluşturdu. Bu kapsamda TSK’de görev yapmış en üst komutanlar orgeneraller -askerî darbe-emekli Tuğgeneral Veli Küçük ve asker/sivil arkadaşları -terör eylemleri düzenledikleri, bazı faili meçhul cinayetleri ve eylemleri organize ettikleri- gerekçeleriyle gözaltına alındı, tutuklandı. Pek çok gazeteci, yargı mensubu, siyasetçi de benzer bir süreç yaşadı. Bu gelişme, ordu içindeki darbe eğilimleriyle, heveslileriyle ve onlarla işbirliği içinde olan sivillerle hesaplaşma, üniformalıların gölgesinden kurtarma yolunda atılmış önemli ve bir ilk adım olarak değerlendirildi. Bu değerlendirmeler iç kamuoyunda olduğu gibi dış kamuoyunda da, özellikle AB ortamında, yaygın olarak yapıldı. Derin devletle yüzleşmenin ve onu yargılamanın gerekliliği konusunda İnsan Hakları Derneği ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı başından beri ve sürekli olarak görüş beyan etmiştir. Ergenekon davasına atfedilen misyonun başarıyla sonuçlanması kuşkusuz hepimizin isteğidir.

Türkiye’nin insan haklarına dayalı katılımcı, özgürlükçü, ve etnik, kültürel, dinsel, dilsel farklılıkları ilke edinmiş bir demokrasi insan hakları uğraşımızın hedefidir. Öncelikle bu hedefe yönelik bir siyasî güce ve irade beyanına ve bu amaca yönelik kapsamlı bir programa gerek vardır. Bu kapsamda baktığımızda, başlatılmış olan bu süreçte, Türkiye’nin bir temel sorununun yargı yoluyla çözülebileceği gibi bir iddiayı ileri sürmek ve kamuoyunu bu beklenti içine sokmak ve bu hedefe ulaşmayı da zaman içinde sürekli yazılan Ergenekon iddianamesinden beklemek gibi bir temel yanlışla karşı karşıya olduğumuzu düşünüyoruz. Türkiye gerçekten derin devletiyle yüzleşmek istiyor mu? İddianamenin birinci sayfasında yazılmış olan “bu iddianamede yazılı vakalarla TSK’nin ve devletin istihbarat birimlerinin bir ilişkisi yoktur” biçimindeki ifadelerle bakarsak böyle bir istek görülüyor. İkinci eksik/yanlış ya da sorun, iddianamenin kapsamı ile ilgilidir. Türkiye’de gerçekleşmiş darbeler varken, hâlâ 1980 darbesinin generallerinin hazırladığı Anayasa, bazı değişikliklere rağmen, geçerli iken, Susurluk ve Şemdinli vakaları ve bütünüyle savaş bölgesinde kayıplar, işlenen cinayetler her türlü hak ihlalleri ortada dururken gerçek bir yüzleşme niyetinden söz etmek zordur. Ayrıca, uzun tutukluluk sürelerine rağmen iddianamenin geç açıklanmış ve tamamlanmamış olması, soruşturmanın gizliliği ilkesinin ihlal edilmiş olması, sanıkların özel

yaşamıyla ilgili bilgilerin hükümet yanlısı medyada ya da internet sitelerinde yayınlanmış olması, bizim altını çizmemiz gereken olumsuz yanlardır.

Ancak bazı sivil toplum örgütleri de dava konusuyla ilişkili olmamalarına rağmen dava dosyasında yer aldı. İHD ve TİHV'nin adlarına da bu çerçevede rastlanıyor. Sanık Ergun Poyraz'da bulunduğu söylenen TSK'nin "gizli" ibareli bir belgesinde her iki kuruluş "sözde insan hakları ihlallerini devlet aleyhine bilgi ve belgeler halinde toplayan KADEK (PKK) yanlısı örgütler" olarak tanıtılmaktadır.

Sağlık sorunları olan Ergenekon tutuklularına cezaevinde gerekli hizmetin verilmemiş olması ve geç salıverilmiş olması tartışmalar yarattı. Sanıklardan Kuddusi Okkır yaşamını yitirdi. Vakıf olarak bir açıklamada bulunduk. Cezaevi şartlarının iyileştirilmesi, sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkının eksiksiz yerine getirilmesi ve bunlar sağlanamıyorsa tutukluluk haline son verilmesi gerektiğini ifade ettik.

Ergenekon davası süreci önemli bir insan hakları sorununu daha gündeme getirdi. Sayısı hakkında bilgimiz olmayan pek çok yurttaşın, kodlara bağlı olarak, telefonlarının kaydedildiği, dinlendiği anlaşılmıştır. Bu durum haberleşmenin gizliliği kuralına aykırıdır ve temel bir hakkın ihlali demektir.

2008 yılı Hükümetle olan ilişkimiz AB'ne yönelik 3.Ulusal Programı hazırlıkları toplantısıyla sınırlı kaldı. Başbakan'ın bir konuşmayla açtığı, İçişleri Bakanı ve Baş müzakereci Ali Babacan'ın yönettiği toplantıya katılarak Ulusal Program taslağına dair önceden yazılı olarak sunduğumuz görüşlerimizi ve eleştirilerimizi özetledik. Ancak, kırkın üzerinde –işçi ve işveren sendikaları vb.- kuruluş temsilcisi, akademisyen, gazeteci ve araştırmacının katıldığı toplantıda dile getirilen önerilerden hiçbirinin kaale alınmaması ve Ulusal Program taslağına hükümetçe olduğu gibi kabul edilmiş olmasını bir bildiri yayınlarak eleştirdik. 27 Şubat 2009 da bu kez Devlet Bakanı ve Baş müzakereci Egemen Bağış'ın daveti üzerine ulusal ölçekte davet edilmiş sivil toplum örgütlerinin katıldığı toplantıda da görüşlerimizi dile getirdik.

Türkiye'de ekonomik rakamlar büyümüş, ancak gelir dağılımındaki adaletsizlik daha da artmıştır. Toplumun geniş kesimlerinin yaşam koşulları olumsuz yönde etkilenmiş, yoksulların sayısı artmıştır. Büyük çaplı özelleştirmeler ve çalışanların sürekli kayıpları üzerine kurulu bu ekonomik durum, dünya ekonomisine entegrasyonun gereği ve bir başarı olarak sunulmuştur. Oysa, son dünya ekonomik kriziyle daha da vahimleşen iç ekonomik kriz; işten çıkarmalara durgunluğa ve daralmaya yol açmıştır. Geçim sıkıntısı, halkın büyük bir kesiminin temel yaşama hakkını tehdit etmektedir.

Refah düzeyindeki düşüş ve toplumsal yoksullaşmanın yaygınlığı yaşanırken yolsuzluklar da gündemin önemli bir yanını oluşturdu. İmar yolsuzluklarıyla rant sağlanması, kamu ihalelerinde siyasî yandaşların kayırılması, ortakları arasında bakan çocuklarının ve akrabalarının adlarının geçtiği şirketlere kârlı iş olanakları sağlanması sürekli yazılan ve konuşulan konuların başında geldi.

Yolsuzluk iddiaları içerisinde kuşkusuz Deniz Feneri davası en önemliler arasında yer aldı. Alman Mahkemesinin, Almanya'daki Türkiyelilerden toplanan paraların amaç dışı kullanıldığı; bu paraların bir kısmının Türkiye'de Kanal 7 Televizyonun finansmanı için harcadığı, bazı bürokratların ve siyasilerin özel hesaplarına aktarıldığına dair kararı Türkiye'nin gündemini 2008'de uzun süre meşgul etti. Bu tartışma süreci devam ediyor. Deniz Feneri vakası insanî duyguların istismarına çarpıcı bir örnek oluşturmuştur. Zira Deniz

Feneri Derneği ve benzeri yapılanmalar Türkiye'nin demokratikleşmesi anlamında bir zihniyet değişikliğini işaret etmekteydi. Sivil Toplum Kuruluşu anlayışında bu girişimler büyük farklılıklara yol açtı.

Yukarıda; savaşın, baskıcı bir yönetim tarzının, kriz, yolsuzluk ve yoksullukların yol açmış olduğu insan hakları ihlallerine, yaşam hakkı, kişi güvenliği ve toplantı ve gösteri özgürlüğüne değindik. Elbette cezasızlıktan da söz ettik. Ancak iki önemli başlık üzerinde – düşünce ve ifade özgürlüğü ile cezaevlerinde süregiden sorunlardan- ayrıca durmak gerekir: 2008 yılının başında TCK'nın 301. maddesi değiştirildi. "Türklük" sözcüğünün yerini "Türk Milleti" aldı; cezasının üst sınırı 3 yıldan iki yıla indirildi ve soruşturma yapma yetkisi Adalet Bakanının iznine bağlandı. Ancak bu değişikliğin düşünce ve ifade özgürlüğü alanında bir rahatlama sağladığını söylemek mümkün değildir. Savcıların 301 yerine kullanılabileceği başka maddelerinde olduğunu birçok kez ifade etmiştik. Nitekim "yasadışı örgüt propagandası yapmak" fiilini düzenleyen TMK'nın 7. maddesine daha sık başvurulur oldu. Muhalif basın, özellikle de "Gündem" geleneğinden gelen gazeteler, sık sık toplatıldı ve 1'er aylık yayın durdurma cezasına çarptırıldı. Darwin'in 200. doğum gününün kutlandığı günümüzde, birçok internet sitesine erişim, sırf yaratılışçıları eleştirdikleri için, engellendi. Richard Dawkins'in *Tanrı Yanılgısı* adlı kitabına bir kez daha "halkı kin ve düşmanlığa sevk etmek" fiilinden dava açıldı. Dahası TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi'nin Mart 2009 sayısının Darwin kapağı ve evrim kuramını ele alan içeriği sansürlendi.

İzolasyon diğer cezaevleri tiplerine de taşınarak norm haline gelmiştir. Ama bunun kadar önemli olan bir başka sorun ise cezaevlerindeki aşırı doluluk sorunudur. Cezaevlerinde bulunan tutuklu ve hükümlü sayısı ilk kez bu yıl yüz binin üzerine çıkmıştır. Bu aşırı doluluğun başta bulaşıcı hastalıkların yaygınlaşması olmak üzere birçok soruna yol açmasından kaygı duyuyoruz.

2009 yılının demokratikleşme ve insan hakları alanında Türkiye için atılım yılı olmasını diliyoruz.

TEDAVİ VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİ PROJESİ: 2008 YILI DEĞERLENDİRMESİ

2008 yılında çalışmalarımız bir önceki yıllarda da olduğu gibi, çeşitli sıkıntılarla birlikte, 9 Mayıs 2006 tarihinde son biçimi verilen “Gelecek Üç Yıllık Çalışma Programı”ndaki TİHV’nin öncelikleri ışığında sürdürülmüştür.

Söz konusu üç yıllık programda “(...) yukarıda ulusal ve uluslararası duruma ilişkin yapılan saptamalar ışığında işkencenin devam ettiğini, (...) iktidarlarca ihtiyaç duyulduğunda yoğun bir şekilde uygulanabildiğini söylemek mümkündür. Kuşkusuz başvuru sayılarının nispi azalmasını dinamik olarak hissedip, öngörülerimize dayalı, finansman boyutu dâhil re-organizasyon çalışmaları sürdürülmelidir,” denmiş idi.

Nitekim, dönem içinde çeşitli gerekçeler ile paylaştığımız gibi, özellikle 1999-2005 arası işkence ile ilgili nispi olumlu mevzuat değişikliklerinin ardından 2006-2008 döneminde yoğunlaşan kaygı verici siyasal ve sosyal gelişmeler, ülkemizde bir yandan başta yaşam hakkı, işkence yasağı, düşünce ve ifade özgürlüğü olmak üzere ciddi insan hakları ihlallerine, diğer yandan insan hakları duyarlılığında ciddi bir aşınmaya yol açmaktadır. Ülkede resmî ve sivil geniş toplumsal kesimlere egemen olan otoriter, ayrımcı ve ırkçı zihniyet, muhalif siyasî partilerden sivil toplum örgütlerine, bilim insanlarından insan hakları savunucularına kadar herkes için, kısacası tüm demokratik yaşamımız için yok edici bir tehdit haline gelmiştir. Bu üç yıllık dönemdeki gerek kamu otoritelerinin ısrarlı olumsuz söylem ve tutumların, gerekse de yasal mevzuatlardaki olumsuz düzenlemelerin gündelik uygulamalara olumsuz yansıması artık pek çok kesim tarafından kabul görmektedir.

Bugün Türkiye’de işkence, önemli bir sorun, dahası son dönemde ağırlık kazanan bir sorun olarak gerçekliğini korumaktadır. Resmî verilerinde gösterdiği gibi ülkede işkence uygulamalarında mağdur ve fail sayılarındaki artış dikkat çekicidir. Bu artışın sosyolojik olarak anlamı işkencenin kolektifleştiğidir. Zira işkence yapmak ya da görmek gibi insan onurunu zedeleyen ve bir bütün olarak toplumsal yaşamın sıhhatini bozan bir deneyimin sayıca fazla insanın yaşantısına dahil olması, işkencenin bir süre sonra normalleşmesine neden olmaktadır. Böylece işkence, artık toplum dışı bir edim olmaktan çıkıp bizzat toplumsal yaşamın bir parçası haline gelmekte, meşrulaşmaktadır. Nitekim ve Maryland Üniversitesi tarafından gerçekleştirilen ve 24 Haziran 2008 tarihinde açıklanan bir kamuoyu araştırmasına göre dünyanın birçok ülkesinde “terörist”lere işkence edilmesine izin vermede/göz yummada dramatik bir artış görülmektedir. Türkiye’de bu oranın birkaç yıllık bir sürede %24’den %51’e çıkması söz konusu meşrulaştırmanın kaygı verici boyutunu göstermektedir (www.worldpublicopinion.org, sayfa 3).

Böyle bir atmosferin gündelik yaşamdaki yansıması kaçınılmaz olarak Tedavi ve Rehabilitasyon Projesi çalışmalarımızda doğrudan kendini göstermiştir. 2006 yılına göre, 2007 ve 2008 yıllarındaki yıllık başvuru sayılarındaki nispi artışın yanı sıra işkence ve kötü muamele uygulamalarının önceki yıllara oranla daha kaba ve vahşi nitelikte olduğu görülmektedir.

Dönemin başında takvime de bağlanmaya çalışılarak hazırlanan “Gelecek Üç Yıllık Çalışma Programı” ve önceki Kurucular Kurulları tavsiye kararları esas alınarak dönem değerlendirmesine başlamanın yararlı olacağı kanısındayız. Çalışma Programı’nda, yapılacak çalışmalarla ilgili olarak temel yaklaşımları ve gerçekleştirenleri şöyle özetlemek mümkündür:

1. Gelecek Üç Yıllık Çalışma Programında yer verildiği şekilde: “İşkence görenlerin tedavi ve rehabilitasyon hizmeti sunma çalışmalarının niteliğinin daha da artırılması kaydıyla tedavi merkezlerinin başvuru profili yakından izlenerek reorganizasyon çalışmalarının sürekliliğine özen gösterilecektir”.

Tedavi Projesi çerçevesindeki çalışmalarda, kimi sıkıntılara karşın, bu yaklaşım kolektif olarak esas alınmıştır. Özellikle 2008 yılındaki çalışmalarımızın sürdürülmesinde karşılaşılabilecek muhtemel sorunlara yönelik hazırlanan çeşitli senaryolar ışığında çalışmalarımızın sürdürülebilmesi sağlanmıştır. Özellikle 2008 yılında karşılaşılan finansal sorunlara karşın çalışmalarımızın sürdürülebilmesinde “gönüllü”lerimizin olağanüstü katkısı ve uluslararası dayanışma komitelerimizin çabaları bir kez daha hatırlanmalıdır. Bunun yanı sıra bu hazırlıklar 2009-2010 döneminde de çalışmalarımızın sürdürülebilmesinin önemli ölçüde (yaklaşık %75) altyapısını oluşturmuştur.

Çalışmalarımızın niteliğine yönelik olumlu değerlendirmeler, iç değerlendirmelerimizin yanı sıra, bu dönem içinde Avrupa Komisyonu için bağımsız bir uzman tarafından hazırlanan Tedavi projemiz ile ilgili rapor ile İsveç Kızılhaç’ı için yine bağımsız bir heyetçe hazırlanan raporda da yer almıştır.

2. Gelecek Üç Yıllık Çalışma Programı’nda yer verildiği şekilde: Özellikle işkence konusundaki birikimimizin bilgiye dönüştürülüp ülke içi ve dışı kullanım olanaklarının artırılması önümüzdeki dönem için öncelikli konularımızdan birisidir”.

a. Ülkemizde bugün itibariyle başlamış olan esas olarak 4000 hekime yönelik İstanbul Protokolü eğitimi, bu alandaki çalışmalar için pek çok açıdan yol gösterici özelliklere sahiptir. Adli Tıp Kurumu tarafından hazırlanan proje gereğince Sağlık Bakanlığı’nca sağlanacak kamu görevlisi hekimlere resmen Türk Tabipleri Birliği (fiilen tüm ortamımız) ve IRCT tarafından verilecek bu eğitim projesinde, bu çalışmaların bu noktaya ulaşmasında ve sürmesinde konuyla ilgili bugüne kadarki çalışmaları nedeniyle TİHV’nin belirleyici rolü tüm taraflarca da ifade edilmektedir.

b. Yine IRCT ile birlikte 10 ülkede sürdürülen ve eğitim komitesi koordinatörlüğü TİHV tarafından üstlenilen İstanbul Protokolü eğitim projesi çerçevesinde arkadaşlarımız projeye genel katkısının ötesinde özellikle Mısır, Gürcistan, Sri Lanka ve Filipinlerdeki eğitimlerde önemli rol üstlenmişlerdir.

c. Bir süredir gündemimizde olan iltica/mülteci konusunda Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’ndeki (BMMYK) görüşmecilere yönelik eğitim programları, yine BMMYK’deki görüşmeciler için tarafımızdan organize edilen “bakımverenlerin bakımı” çerçevesinde supervizyon hizmetleri sunulmaktadır. Dahası işkence gören iltica/mülteci başvuruların değerlendirmelerinin TİHV tarafından yerine getirilmesi ve dahası mültecilik işlemlerinde TİHV’in yer almasına yönelik protokollerin hazırlanmasına yönelik çalışmalar açısından önemli bir noktaya gelmiştir.

d. TİHV’in birikimleri göz önüne alınarak IRCT programları çerçevesinde çok sayıdaki meslektaşımızın tedavi merkezlerinde eğitim programlarına alınmalarının yanı sıra bu dönemde çok sayıda stajyer ve gönüllünün genel merkezde çalışmaları sağlanmıştır. Bu arada Uganda otoriteleri tarafından işkenceye maruz kalan ve Ruanda’da yaşayan bir kişinin tedavisinin istek üzerine İzmir Tedavi merkezinde gerçekleştirilmesi not edilmelidir.

e. Bu dönemde hazırlanan, ülkemizde ve bu boyutu ile dünyada da ilk olma özelliğini taşıyan *İşkence Atlası* bu alanda çalışanlara önemli bir katkı sunmaktadır. Türkçesi basılan *İşkence Atlası*’nın İngilizce basımı hazırlanmaktadır.

f. Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri A.D., İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri A.D., Türkiye Psikiyatri Derneği, Norveç Tabipleri Birliği, Türk Tabipleri Birliği ile birlikte düzenlenen ve beşincisi 7-9 Aralık 2007 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilen, Uluslararası Ruhsal Travma toplantısının önemli bir alt başlığı olan "Cezaevlerinde İzolasyon, Özel Olarak da Tek Başına Tutulma" konusunda Birleşmiş Milletler İşkence Özel Raportörü Manfred Nowak ve pek çok uzman arkadaşın katılımıyla oluşturulan çalışma grubunun hazırladığı bildiri bugün uluslararası düzeyde özel bir çalışma alanı haline gelmiştir.

3. Gelecek Üç Yıllık Çalışma Programı'nda yer verildiği şekilde: "İşkencenin insan eliyle gerçekleştirilen travma konusunun önemli bir başlığı olması sebebiyle bugüne kadarki birikimimizin özellikle ' karmaşık travma ' başlığında zenginleştirilerek özgül çalışma alanlarının belirlenmesi hedeflenmektedir. Ki bu yaklaşım yukarıda yer verildiği gibi 'İşkence ve Travma Alanında Eğitim, Araştırma ve Uygulama Merkezi' çalışmalarının önünü açacaktır".

a. Bu konunun gelişmesine katkı sunması beklenen projeler hazırlanmıştır.

b. Özellikle pek çok kurum ile birlikte düzenlenen ve altıncısının 11-13 Aralık 2009 tarihinde yine İstanbul'da gerçekleştirilecek olan Uluslararası Ruhsal Travma toplantıları ortamı bu yaklaşımın hayata geçirilmesinde önemli imkan sunmaktadır.

4. *Gelecek Üç Yıllık Çalışma Programı*'nda yer verildiği şekilde: "Bu çalışmalar bir yandan Ortadoğu bölgesinde, öte yandan da başta Avrupa olmak üzere diğer bölgelerdeki ortak çalışmalarımızın zenginleşmesine olanak sağlayacaktır".

a. Yine, yukarıda değinilen 5. ve 6. Uluslararası Ruhsal Travma toplantıları ortamı söz konusu ortak çalışmaların zenginleşmesine katkı sunmaktadır.

b. Bir süredir gündemimizde olan, 4. ve 5. Uluslararası Ruhsal Travma toplantılarının özel bir başlığı olan Ortadoğu'ya yönelik "Barış için Sağlıkçılar Köprüsü" perspektifi, özellikle Ortadoğu'da, ilişki içinde olduğumuz kişilerce ve kurumlarca, önemli ölçüde kabul görmüş, heyecan uyandırmıştır. Bu konuda bizimle birlikte çalışmak arzusunda olan IFHHRO (International Federation for Health and Human Rights Organizations) ve Norveç tabipleri Birliği'nin yanı sıra Türk Tabipleri Birliği ile birlikte ilk somut plan geliştirme amaçlı toplantı toplantısı 27-30 Ekim 2009 tarihinde Türkiye gerçekleştirilecektir.

c. Yine ev sahipliğini üstleneceğimiz IFHHRO'nun yıllık toplantısının 7-9 Ekim 2009 tarihinde Türkiye'de gerçekleştirilecek olması önemli bir imkan sunacaktır.

Özel Başlıklar Altında 2008 Yılı Değerlendirmesi

TİHV Tedavi Merkezlerine 2008 yılında yapılan 425 başvurumuza ilişkin tablo:

Adana	145
Ankara	12
Diyarbakır	40
İstanbul	133
İzmir	95
Toplam	425

Kadın	110
Erkek	315
Toplam	425

Akut	209
Kronik	216
Toplam	425

-Bir önceki yıl mevcut eğilim göz önüne alındığında 400 başvuru öngörülen 2008 yılında 425 işkence gören insanın tedavi ve rehabilitasyonuna katkıda bulunulmuştur (2007 yılında 452, 2006 yılında ise toplam başvuru 337'ydi). Toplam başvurularımızın 55'i beş-il çalışmaları kapsamına alınmıştır.

-2008 yılında başta finansal sorunlar sebebiyle Ankara Tedavi Merkezi çalışmalarının minimum düzeye indirildiği göz önüne alınmalıdır (2009 ve 2010 yılları için Ankara Tedavi Merkezi'nin çalışmalarını sürdürmesine yönelik kadro yeniden temin edilmiştir). Özellikle Adana ve İzmir Tedavi Merkezlerine başvuru artışı dikkat çekicidir. Her ne kadar geçen seneye göre nispi artış olsa da Diyarbakır merkezine az sayıdaki başvuru nedenleri konusunda özel bir çalışma yapılmaktadır.

- 2008 yılı içinde aynı yıl içinde işkence gören başvuru sayısı 269'dur (% 63). 2006 yılında aynı yıl içinde işkence gören başvuru sayısı 222'yken (yüzde %65), 2007 yılında yıl içi işkence gören başvuru sayısı 320'ydü (%70). Bu da önümüzdeki dönem çalışmalarımızın kararlılıkla sürdürülmesi açısından önemli bir ipucudur.

- 44'ü çocuk olan toplam başvurularımızın 24'ü işkence gören yakınıdır.

- Başvurularımızın doğum yerlerine göre dağılımda yine Güneydoğu (%30) ve Doğu Anadolu (%27) doğumlular önemli bir oranı oluşturmaktadır.

- 18 başvurumuz Türkiye vatandaşı olmayıp, ülkeleri şöyledir: 7 Sudan, 3 İran, 3 Kongo, 3 Etiyopya, 1 Afganistan ve 1 Ruanda.

- Kadın başvurularımızın oranı %26 olup, bir önceki yıla göre nispi bir azalış söz konusudur (2007 yılında %35'di).

- Adli sebeplerle işkence gören başvuru oranında da nispi bir artış görülmektedir (2008 yılında %16, 2007 yılında %14, 2006 yılında %11'di).

- 2008 yılında cezaevinden çıkan 102 kişi başvurmuştur. 2007 yılında 95, 2006 yılında ise 107 kişi cezaevlerinden salındıktan sonra başvurmuştu.

- Tedavi sürecinin yarım kalma oranı %19.7 düzeyinde olup, geçmiş yıllara göre nispi bir artış söz konusudur.

Türkiye'deki işkence olgusuna ilişkin genel bir değerlendirme yaparsak;

a. İşkence ve yaşam hakkını ilgilendiren başlıklarında son yıllardaki ihlal artış nedenlerinin başında, özellikle Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu'nda (PVSK), tüm uyarılarımıza karşın, 2007 yılında yapılan değişikliklerle daha somut bir hal alan, güvenlik güçlerinin otoriterleşme yönelimleri ve hak ihlalleri karşısında göstermeleri beklenen insanî duyarlılıkta yaşanan büyük aşınmadır.

b. 2008'de başvuruların maruz kaldığı işkence yöntemlerinden ağır kaba dayak, hakaret etme, aşağılama en yüksek değerleri göstermektedir. Yanı sıra öldürme tehdidi, diğer tehditler, işkenceye görsel ve işitsel tanıklık, yakınlarının yanında işkence yapma, anlamsız itaat etmeye zorlama, vücudun tek bir noktasına sürekli vurma, saç, sakal, bıyık yolma, aşırı fiziksel aktiviteye zorlama, soğuk ortamda bekletme, biber gazı sıkma, cinsel taciz, haya burma gibi uygulamalar da söz konusu olmuştur.

d. Fiziksel tanılara bakıldığında, son yıllarda gerçekleşen işkence ve kötü muamele uygulamalarının önceki yıllara oranla daha kaba ve vahşi nitelikte olduğu görülmektedir. Bu

da yukarıda değinilen artan otoriterleşmenin ve insanî duyarlılıktaki aşınmanın bir göstergesidir.

Bu kaba ve vahşi uygulamaların sonucu başvurularımızda çeşitli kırıklar, kulak zarı yırtılması gibi çeşitli ağır travma tabloları ile karşılaşmıştır. Fiziksel tanıların yanı sıra başvurularımızda başta akut travma sonrası stres bozukluğu olmak üzere çeşitli ruhsal tanılar konmuştur.

e. 2008 yılındaki başvurularımıza gerçekleşen işkence uygulamalarında işkence uygulanan yerler arasındaki emniyet merkezlerinde (özel birimlerin görevli olduğu yerler) uygulanan işkence oranının (yüzde 32.9) yüksekliği önem arz etmektedir. Bununla birlikte resmi gözaltı yerleri olarak bilinen yerler dışında (açık alan, araç içi v.b.) işkence uygulamalarındaki belirgin artış da sürmektedir.

	Başvuru sayısı	Oran %
Emniyet Müdürlükleri	140	% 32.9
Polis Karakolu	60	% 14.1
Jandarma Karakolu/komutanlığı	27	% 6.4
Açık alan/araç içi	135	% 31.9
Diğer	63	% 14.7
TOPLAM	425	% 100.0

f. Yine 2008 yılı verileri işkence uygulanan yerler açısından değerlendirildiğinde açık alanda veya sokakta işkence ve kötü muamele gören kişi sayısındaki yükseklik dikkat çekicidir. Güvenlik güçlerinin göstericilere özellikle resmî olarak gözaltına almadan, doğrudan, yaygın ve sistemli olarak uyguladığı şiddet, 2008 Newroz ve 1 Mayıs kutlamalarında yaşanan olaylarla en üst boyuta çıkmıştır.

g. İşkencenin yapıldığı yer ve yöntemlerle tanılar arasında kurulan bu ilişki Türkiye’de son zamanlarda işkencenin bilgi alma ihtiyacından çok korku veya gözdağı vermek, cezalandırmak ya da otorite tesis etmek amacıyla yapıldığına işaret etmektedir.

Sonuçta bu bir yandan PVSK da yapılan değişikliğin yol açtığı vahim sonuçları ortaya koyarken, diğer yandan ülkede yediden yetmişe, her yaştan her cinsten, her meslekten, sosyal konumu, siyasî görüşü ve inançları ne olursa olsun, bir suç işlesin ya da işlemesin herkesin, her zaman, her yerde işkence görme riski altında olduğu gerçeğini bir kez daha yinelemektedir.

i. 2008 yılında da işkencenin adlî, idarî ve pratik açıdan cezalandırılmaması eğilimi, işkencenin sürmesinde önemli bir etken olmuştur. Başka bir deyişle aslında “işkenceye sıfır tolerans” yerine “işkenceciye tolerans” gösterilmeye devam edilmiştir.

Uygulamada karşılaşılan cezasızlığa yol açan unsur ve yöntem örnekleri şöyle sıralanabilir:

- Çeşitli gerekçeler ile özgürlüğünde alıkonulan pek çok kişi işkence ve kötü muameleye maruz kaldıktan sonra hiçbir işlem yapılmadan salınabiliyor. Böylece hiçbir kayıt olmadığı için bir tür “keyfi gözaltı” gerçekleştiriliyor, dolayısıyla da sorumlular cezasız kalabiliyor.

- Son yıllarda kolluk güçlerinin giderek daha sık başvurduğu, adeta alışkanlık haline getirdiği, sokak ve açık alanlarda cezalandırmak ve otoriteyi tesisi etmek amacıyla işkence uygulamaları, işkenceyi yapanlarla mağdurların kolektifleştirilmesi, dolayısıyla da

“işkencenin öznesizleşmesi”ne yol açmaktadır. Bu sorumluları tespit etmeyi zorlaştırmakta, cezasızlığa neden olmaktadır.

- İşkence iddiaları karşısında hazırlık soruşturmalarının kolluk görevlileri eliyle yürütme alışkanlığı devam etmektedir. Soruşturma sırasında kolluk görevlileri çoğu kez gerekli işlemleri yapmamakta, delilleri toplamamaktadır.

- Savcılar, çoğunlukla öne sürülen işkence iddialarını ya da dosyada var olan delilleri dikkate alarak işlem yapmamakta, ayrıca yazılı başvuru istemektedir. Oysa CMK'nın 160. maddesinde yapılan düzenlemeye göre bir suçun işlendiğini öğrenen cumhuriyet savcısı resen işlem yapmak zorundadır.

- Mahkemeler ise, yargılama sırasında işkence iddiası ya da bulgusu ile karşılaştıklarında, olaya ilgisiz kalmakta, işkence ile ilgili olarak savcılıklara suç duyurusunda bulunma gereği duymamaktadırlar.

- İşkencenin cezasız bırakılması yönünde son zamanlarda sık başvuru alan bir uygulama ise, her işkence iddiası sonrasında mağdurlara yönelik olarak polise mukavemet ettikleri, kamu malına zarar verdikleri, veya Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Yasası'na muhalefet ettikleri gerekçeleriyle karşı davalar açılmasıdır. Böylelikle mağdurun, maruz kaldığı uygulamalara karşı sesini çıkarması ve hak araması engellenmektedir. Nitekim 2008 yılı içinde bir soru önergesine Adalet Bakanlığınca verilen cevapta yer alan verilerden anlaşıldığı üzere TCK 265. maddede düzenlenen “görevi yaptırmamak için direnme” suçu nedeniyle 2006 ve 2007 yıllarında açılan toplam dava sayısı 6368 iken aynı yıllar içinde işkence yaptığı iddiasıyla güvenlik güçleri hakkında açılan toplam dava sayısının 614 olması bir hayli düşündürücüdür.

- Buna karşın işkence yaptığı ve aşırı güç kullandığı gerekçesiyle güvenlik görevlileri hakkında çok az dava açılmakta, açılan davalar da zaman aşımı, iyi hal indirimi, sicil affı vb. gerekçeler ile cezasızlıkla sonuçlanmaktadır. Nitekim yine sözü edilen soru önergesine Adalet Bakanı'nın verdiği cevapta görüldüğü üzere TCK 94., 95. ve 256. maddeleri uyarınca kamu görevlilerine açılmış ve 2006 yılı içerisinde işlem görmüş toplam 2761 soruşturmadan yalnızca 236'sında kamu davası açılmasına karar verilmiştir. Geriye kalan soruşturmalardan 1216'sında kovuşturmaya yer olmadığına, 262'sinde ise diğer kararlar verilmiştir. 1047'si ise 2007 yılına devredilmiştir. Benzer şekilde bahsi geçen yasa maddeleri uyarınca 2007 yılı içerisinde işlem görmüş 2948 soruşturmadan yalnızca 378'inde kamu davası açılmasına karar verilmiştir. Geriye kalan soruşturmalardan 1438'inde kovuşturmaya yer olmadığına, 439'unda ise diğer kararlar verilmiştir. 693 soruşturma dosyası ise 2008 yılına devredilmiştir. 2006 yılı verilerine göre kamu davası açılma oranı %8,5, takipsizlik oranı ise %44'tür. 2007 yılı verilerine göre ise kamu davası açılma oranı %13, takipsizlik oranı ise %48'dir. Sonuç olarak Adalet Bakanlığı tarafından derlenen bu verilerin işkence uygulamalarının cezasız kaldığının resmî kabulüdür.

- İşledikleri işkence suçu nedeniyle haklarında dava açılan kolluk görevlilerine yapılan adli yardım da cezasızlığı teşvik edici bir rol oynamaktadır. Hatta bu yardım, yeni TMY'de görevlilerin kendi belirledikleri avukatları da içine alacak biçimde genişletilmiştir. Ayrıca yeni TMY, terörle mücadele görevlilerine bu görevlerinin yerine getirilmesi sırasında işledikleri suçlar nedeniyle “tutuksuz yargılanma” güvencesi de getirmektedir.

- Uzun zamana yayılan yargılamalar, mevzuatın uygulanmasında ve yorumunda adli makamların adil davranma sorumluluklarını yerine getirmemesi, işkence faillerinin cezasız kalmasının bir başka nedenidir.

- İşkencenin tespit ve belgelendirilmesine yönelik tıbbî raporlandırmalar, hâlâ eksik ve yetersiz ya da yanlış olabilmektedir ki, bu da bir başka cezasızlık olgusudur. İşkence iddialarının kanıtlanmasında fiziksel bulgular kadar ruhsal bulgular da eşit öneme sahiptir. Rapor veren tıbbî personel, işkencenin fiziksel ve ruhsal izlerini tespit etme olanağı veren adli tıp teknikleri konusunda maalesef yeterli eğitim ve donanıma sahip değildir. Ayrıca, gözaltı öncesi ve sonrasında ya da cezaevine getirilişleri sırasında kişileri muayene etmekle görevli tıbbî personelin İçişleri ve Adalet Bakanlıklarına bağlı olarak çalışması, herhangi bir baskı görmeden objektif ve bilimsel değerlendirme yapmaları yönünde büyük bir engel oluşturmaktadır.

- Son dönemde çeşitli gerekçeler ile gündem olan Adli Tıp Kurumu'nun özerk ve bağımsız olmaması, kurumun güvenilirliğini zedeleyici bir rol oynamaktadır. Özellikle işkence gibi, faillerinin devlet görevlileri olduğu durumlarda, suçun belgelenmesi zorlaşmaktadır. İşkence bulgusunu belgeleyecek hekimler, kolluk güçlerinin olduğu kadar idarenin baskısına maruz kalabilmekte, tehdit edilebilmektedir. Bu da işkence bulgularının belgelenmemesine, dolaylı olarak da faillerin cezasız kalmasına neden olmaktadır.

j. Yukarıdaki özetlen cezasızlık atmosferi işkence görenler başta olmak üzere genel olarak yargı süreçlerinden beklentinin azalmasına yol açmaktadır. Dahası, yine yukarıda yer verildiği gibi işkenceciler aleyhine başvuruda bulunmak, işkence görenin aleyhine soruşturma/kovuşturma süreçlerini hızlandırmakta, işkence görenin bir kat daha mağdur olmasına yol açabilmektedir. Tüm bu unsurlar işkence görenin tedavi ihtiyacı dahil ilgili kurumlara başvurmaktan çekinmesine yol açabilmektedir.

k. Öte yandan, kişilerin işkence algısında özellikle iki düzeyde yaratılmaya çalışılan sorun işkence görenlerin tedavi ihtiyacı dahil ilgili kurumlara başvurmaktan çekinmesini pekiştirmektedir.

Bunlardan ilki; evrensel tanımda işkencenin amacı bilgi almak veya itiraf etmesini sağlamak, işlediği veya işlediğinden şüphelenilen herhangi bir eylemden dolayı cezalandırmak, her tür ayırımcılıktan kaynaklanan herhangi bir nedenle korkutmak veya zorlamak olmasına karşın genel olarak işkencenin amacının bilgi almak ile sınırlı olduğu, bunun dışındakilerin işkence olmadığı kanısının yaygınlaştırılması.

İkincisi ise; Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı ya da Onur Kırıcı Muamele ya da Cezaya Karşı Sözleşmesi'nde olduğu gibi özel olarak konunun bir bütün olarak ele alınmasına karşın 'işkence' ve 'diğer kötü muamele' ayrımının kategorik olarak yapılması (işkence yöntemi ya da süresi vb. kriterlere bağlı olarak) ve böylece kimi uygulamaların kavramsal olarak işkence olarak algılanmaması. Bir bütün olarak kabul edilemez olduğu için birlikte ele alınan bu uygulamaların ayrımındaki kritik unsur olan "şiddetli acı" her bir kişi bazındaki bilimsel tıbbî değerlendirmeler ışığında bir yargı sürecinin konusudur.

İşkence algısında var olan ya da yaratılan bu sorunlar sonucu kişiler kendilerine uygulanan işkence ve kötü muameleyi bu kategoride algılamadıkları için her hangi bir kuruma başvurma ihtiyacı hissedemeyebilmektedirler.

l. Bu değerlendirmeler de göz önüne alarak işkence görenlere daha etkin bir şekilde ulaşacak çeşitli düzeylerde çalışmalar başlatılmıştır.

2008 Yılında Tedavi ve Rehabilitasyon Projesi Kapsamındaki Çalışmalar

a- Tedavi merkezlerimizde 425 kişinin tedavi ve rehabilitasyonu sağlanmıştır.

b. 2008 yılında bütünüyle gönüllülerin katkısı ile düşük düzeyde çalışmalarını sürdüren Ankara Tedavi merkezinin 2009 ve 2010 yıllarında çalışmalarını sürdürebilme imkanı yeniden yaratılmıştır.

c-Özel olarak son yıllarda başvuru sayısında azalma olan Diyarbakır merkezimize ilişkin özel bir program geliştirilmektedir.

- Kurumsal organizasyonumuzun kuvvetlendirilmesi;
 - Diğer kurumlarla ilişkilerin kuvvetlendirilmesi;
 - Başvurulara daha etkin olarak ulaşma imkanlarının artırılması;
- Çerçevesinde;

i. İşkencenin tanımı, işkencenin algılanması, işkencenin önlenmesi, işkence görenlerin tedavi ihtiyaçları olduğunda TİHV'e ulaşması ve yönlendirilmesi için görsel yayın organlarında yayınlanmak üzere birkaç dakikalık materyaller hazırlanması, yanı sıra Türkçe ve Kürtçe olarak TİHV tanıtımına yönelik kısa broşürler hazırlanmaktadır;

ii. Bölgede başta işkence konusunda durum tespiti ve ilişkilerin zenginleştirilmesine yönelik 'Gezici heyet' hazırlanmıştır, bu heyet önümüzdeki günlerde bir rapor hazırlayacaktır;

iii. Tedavi projesi kapsamında yer alan hukuksal destek ve sosyal destek programlarına alınacak başvurular konusunda Diyarbakır ve Adana merkezlerimize öncelik verilecektir;

iv. Diyarbakır temsilciliğimiz bünyesinde gönüllü hekimlerin yanı sıra, özellikle eğitim programlarına katılan avukatlar başta olmak üzere gönüllü ağımızın kuvvetlendirilmesine çalışılacaktır;

v. Diyarbakır'daki insan hakları alanında çalışan kurumlarla bilgi paylaşımı ve ortak program geliştirme gündemli bir ayı geçmemek üzere düzenli toplantılar yapılması; bu kurumlarla birlikte işkencenin durumunu tespit edilmesine yönelik bir rapor hazırlanması planlanmıştır;

vi. Özellikle bölgeye yönelik olarak 'Toplumsal Travma ile baş etmeye yönelik' özel bir projenin hazırlıkları başlamıştır;

d. Özellikle Van ve Hakkâri illeri ile Hakkâri'ye bağlı Yüksekova İlçesi'nde 22, 23 ve 24 Mart 2008 tarihlerinde yaşanan olaylar sırasında yaşam hakkı ihlali, çok sayıda gözaltı ve tutuklamanın yanı sıra işkence ve kötü muamele olaylarının da gerçekleştiğine dair haberlerin yazılı ve görsel basında yer alması, yanı sıra 29 Mart 2008 tarihinde gerçekleştirilen TİHV Kurucular Kurulu Toplantısı'nda kurul üyelerinin olaylara yönelik yaptığı değerlendirmeler ve mağdurlara destek sunulması talebi üzerine TİHV olarak olayların yerinde incelenmesine karar verilmiştir.

Bilindiği gibi, söz konusu olaylar nedeniyle dört kişi yaşamını yitirmiş, 35'i güvenlik görevlisi olmak üzere yüzlerce kişi yaralanmış, en az 34'ü 18 yaşından küçük olmak üzere toplam 249 kişi gözaltına alınmış, en az 10'u 18 yaşından küçük olmak üzere toplam 71 kişi tutuklanmıştır. Bütün bu olanlar yurttaşlar üzerinde, adeta bir halk sağlığı sorunu olarak nitelenebilecek boyutta yaygın ve ağır bir travmatik etki yaratmıştır.

Bölgede inceleme ve değerlendirmelerde bulunan TİHV heyetinin çalışmaları, heyet tarafından hazırlanan raporda da görüleceği gibi, görüleceği gibi Tedavi ve Rehabilitasyon projesi açısından yol gösterici olmuştur. Bu yararlı çalışmanın da etkisi ile tedavi projesi kapsamında işkence görenleri tespit ederek tedavi süreçlerinin başlatılması amacı ile "Gezici Heyetler" in oluşturulması kararlaştırılmıştır. İlk uygulama Mart 2009 da başlatılmıştır.

e. Temsilciliklere tedavi için başvuru yapan başvurularımıza yönelik 2002-2003 yıllarında Tedaviye destek amaçlı sosyal destek programlarını daha sonraki dönemde, bu konunun projelendirilmesi çabalarımıza karşın, ne yazık ki, sürdürme imkanı sağlanamamış idi. Önemli ölçüde eksikliği hissedilen bu çalışmanın 2009-2010 yıllarında yeniden sürdürülmesi imkanı yaratılmıştır. Bu çalışma kapsamında en az 10 yetişkin başvurumuz “İş ve Meslek Edindirme”ye yönelik programlara, yine en az 10 başvurumuzun çocuğu ise ‘Eğitimlerini sürdürme’ programlarına alınacaktır.

f. Yine Temsilciliklere tedavi için başvuru yapan başvurularımıza yönelik 2002-2003 yıllarında hukuk destek programlarını daha sonraki dönemde, bu konunun projelendirilmesi çabalarımıza karşın, ne yazık ki, sürdürme imkanı sağlanamamış idi. Önemli ölçüde eksikliği hissedilen bu çalışmanın da 2009-2010 yıllarında yeniden sürdürülmesi imkanı yaratılmıştır. Bu çalışma kapsamında en az 10 başvurumuz ‘Hukuksal Destek’ programına alınacaktır. Bu çalışma ile bir yandan cezasızlık konusundaki mücadeleye katkı sağlanırken, öte yandan işkence görenlerin rehabilitasyonuna da katkı sunulmuş olacaktır.

g- Cezaevinden salınan başvurularımıza yönelik çalışmalarımızda (2003 yılında 337, 2004 yılında 404, 2005 yılında 240, 2006 yılında 107, 2007 yılında 95, 2008 yılında ise 102 başvuru), ne yazık ki kronik yakınmaların yanı sıra özellikle son sekiz yıldır uygulanan cezaevleri politikasının sonuçları ile karşılaşmakta olduğumuzu belirtegelmiştik. Daha önce teorik olarak ifade edegeldiğimiz ve öngördüğümüz izolasyona dayalı cezaevi uygulamasının sonuçlarını son dönemde somut olarak görüyoruz.

Öte yandan ülke tarihimizde ilk kez cezaevlerindeki tutuklu ve hükümlü sayısının son üç yılda hızla artarak yüz binin üzerine çıkması ve özellikle F-tipi cezaevlerindeki tutuklu ve hükümlülerin ortak görüşme sürelerinin arttırılacağı sözü verilen 22 Ocak 2007 tarihli Adalet Bakanlığı genelgesinin uygulanmaması dahil pek çok gerekçe ile önümüzdeki dönemde cezaevlerinde istenmeyen gelişmeler ile karşılaşılabilir. Bu nedenle TİHV olarak bu konuya özen gösterilmesi gerekmektedir.

h- Bu sorunların da çözümüne yönelik olarak 7-9 Aralık 2007 tarihindeki Uluslararası Ruhsal Travma toplantısı özel bir imkan sunmuştur. Bu toplantı için başta Birleşmiş Milletler İşkence Özel Raportörü olmak üzere, çeşitli ülkelerde pek çok katılımcı ile ortak bir çalışma başlatılmış, izolasyona ilişkin önceden başlatılan bir çalışma toplantıdaki grup çalışması ile hazırlanan bildiri bugün uluslararası düzeyde özel bir çalışma alanı haline gelmiştir.

i- Cezaevlerindeki izolasyon ve şiddet üzerine kurulu sistemin yarattığı yıkım göz önüne alınarak, başvurularımıza yönelik ruhsal tedavilerin yoğunlaşması gerekliliğinden hareketle bu alandaki çalışmaların da etkinleştirilmesi yönelik 2006 yılında başlatılan “Hekim ve Psikologlar için Türkiye’de Psikoterapi Ek Eğitimi” programı sürdürülmektedir.

j- 2008 yılı başında yayına hazırlanıp Türkçe olarak basılan “İşkence ile ilgili Tıbbi Atlas”ın İngilizce çevirisi başlamıştır. 2009 yılı içinde İngilizce basımı planlanmaktadır. Böylece TİHV’in uluslararası ortama önemli bir katkısı daha sunulmuş olacaktır.

k- Son yıllarda hep andığımız gibi; dünyada derinleşen eşitsizlikler ve özellikle gelişmiş olarak adlandırılan ülkelerin insan hareketliliğini sınırlama, dahası kendi ülkelerindeki mültecilerin geri gönderilmesi programlarını hızlandırma çabaları başta olmak üzere “mültecilik” sorunu tedavi ve rehabilitasyon çalışmaları açısından ayrı bir önemini sürdürmektedir.

Bu konuda Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’ndeki (BMMYK) görüşmecilere yönelik eğitim programları, yine BMMYK’deki görüşmeciler için tarafımızdan organize edilen “bakım verenlerin bakımı” çerçevesinde supervizyon hizmetleri

sunulmaktadır. Dahası işkence gören iltica/mülteci başvuruların değerlendirmelerinin TİHV tarafından yerine getirilmesi ve dahası mültecilik işlemlerinde TİHV'in yer almasına yönelik protokollerin hazırlanmasına yönelik çalışmalar açısından önemli bir noktaya gelmiştir.

Eğitim-Bilimsel Çalışmalar

a- İstanbul Protokolü eğitimi süreçlerinin (yurt içi-yurt dışı) değerlendirilmesi

-IRCT, Dünya Tabipleri Birliği ve PHR-ABD ile birlikte geçtiğimiz yıllarda beş ülkede (Fas, Gürcistan, Meksika, Sri Lanka ve Uganda) İstanbul Protokolü eğitimi gerçekleştirilmiştir. Bu projenin olumlu çıktılarından bir sonucu olarak IRCT ile birlikte 2006-2008 döneminde 10 ülkede (İlk projede yer alan Fas, Gürcistan, Meksika, Sri Lanka, Uganda'nın yanı sıra Ekvator, Filipinler, Kenya, Mısır, Sırbistan) gerçekleştirilmekte olan eğitim projesinde eğitim komitesi koordinatörlüğünü TİHV üstlenmiştir. Bu koordinatörlük görevi, TİHV'nin işkence konusunda uluslararası düzeydeki yerini göstermesi açısından önemlidir. Bu proje çerçevesinde eğitimler tamamlanmıştır. Bu eğitimlerde arkadaşlarımız özellikle Mısır, Gürcistan, Sri Lanka ve Filipinlerdeki eğitimlerde kritik olarak yer almışlardır.

- Şu ana dek, psikiyatri sempozyumları ve bilimsel etkinliklerde yine TİHV çevresinden psikiyatrist ve psikologlarımızın farkındalık yaratmaya ilişkin çeşitli sunumları gerçekleştirilmiş ise de, bu alanda psikiyatristlere yönelik herhangi bir yapılandırılmış eğitim programı düzenlenmemiştir. Ancak, çok az üniversitede, psikiyatri asistanlık eğitimi sürecinde bu konuya kısmen de olsa yer verilmektedir. Bu nedenle 2009 yılının son bölümünde Ankara, İstanbul ve İzmir'de psikiyatristlere yönelik İstanbul Protokolü eğitimleri başlatılacaktır.

b- "Süddeutsche Akademie für Psychotherapie" ile üç yıllık birlikte psikoterapi eğitimi

TİHV, işkence görenlerin ve yakınlarına verdiği tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinin kalitesini ve etkinliği artırmak için çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmaların önemli bir bölümünü, tedavi merkezi çalışanları ve vakıf çalışmalarına dışarıdan destek veren kişiler için düzenlenen eğitimler oluşturmaktadır.

2006 yılında "Süddeutsche Akademie für Psychotherapie" ile birlikte başlatılan TİHV çalışması ve dışarıdan destek veren psikiyatrist ve psikologlar için oryantasyon semineri ve eğitim programını içeren "Psikoterapi Eğitim Programı" 2008 yılında da sürdürülmüştür. Eğitim "Gelişimsel Psikoloji, Kişilik Öğretisi, Nevrozlar, Psikodinamik Psikolojisi ve Psikoterapisi, Psikopatoloji, Psikosomatik, Bağımlılıklar, ilk görüşme tekniği; Genel ve Özel Psikodinamik, Aile ve Grup Teorisi; diğer bilimsel yöntemler (Davranışsal Terapi, Sistemik Hipnoz Terapisi); çeşitli psikoterapi yöntemleri açısından endikasyon ve uygulama; Travma Terapisi" başlıklarını içermektedir. Üç yıllık eğitimin sonunda katılımcılar, Alman Tabip Odası'nın Ek Eğitim Örnek Yönergesi doğrultusunda psikoterapist sıfatını kazanacaklardır.

Eğitim programının dördüncü bölümü 18-26 Nisan 2008 tarihinde İzmir'de, beşinci bölümü ise 20-26 Eylül 2008 tarihinde yine İzmir'de gerçekleştirilmiştir. Seminere katılan 16 psikiyatrist ve psikologa "Süddeutsche Akademie für Psychotherapie"den dört eğitimci (TİHV'den Alp Ayan'ın katkısı ile) tarafından eğitim verilmektedir. Altıncı eğitim ise 14-19 Nisan 2009 tarihinde gerçekleştirilecektir.

c- 6. Uluslararası Ruhsal Travma Toplantısı:

Düzenleme kurulunu Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri A.D., İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri A.D., Türkiye Psikiyatri Derneği, Norveç Tabipleri Birliği, Türk

Tabipleri Birliği ile birlikte üstlendiğimiz 6. Uluslararası Ruhsal Travma toplantısı 11-13 Aralık 2009 tarihinde İstanbul’da gerçekleştirilecektir.

Ana izleği “Gündelik hayatın Travmaları” olan toplantının amacı ruhsal travma ve ilişkili ruhsal ve toplumsal sorunları daha iyi anlayabilmek için bilgi ve deneyimleri paylaşmaktır. Katılımcıların ruhsal travmalardan kaynaklanan ve travmaya zemin hazırlayan çeşitli toplumsal, ruhsal ve kültürel süreçleri paylaşmaları ve sorunlara karşı çözüm üretmeleri beklenmektedir.

Öncelikle Avrupa, Balkan ve Ortadoğu ülkeleri arasında işbirliğine olanak veren, barışı ve dostluğu kuvvetlendiren bir platform olması da amaçlanan bu programın geliştirilerek sürdürülmesi arzulanmaktadır.

d. “Barış için Sağlıkçılar Köprüsü” çalışmaları

TİHV’nin 11-12 Aralık 2004 tarihlerinde Diyarbakır’da yapılan “Travmatize Olmuş Toplumlara Yaklaşım” ve 1-4 Aralık 2005 ve 7-9 Aralık 2007 tarihlerinde İstanbul’da gerçekleştirilen “Ruhsal Travma” toplantılarının çıktılarında önemli birisi de özellikle Ortadoğu’ya yönelik “Barış için Sağlıkçılar Köprüsü” perspektifinin pek çok ülkedeki arkadaşlarımız tarafından sahiplenilmesi olmuştur.

TİHV bünyesindeki hazırlıklarımızın ötesinde IFHHRO, Norveç Tabipleri Birliği ve TTB ile birlikte ilk somut plan geliştirme amaçlı hazırlık toplantı 27-30 Ekim 2009 tarihinde tüm Ortadoğu ülkelerinden katılımcılar ile Türkiye’de gerçekleştirilecektir.

Bilimsel Araştırmalar

a. “Türkiye’de İşkencenin Epidemiyolojisi” çalışması:

2010 sonuna kadar tamamlanması planlanan bu çalışma kötü muamele ve işkencenin niceliksel olarak saptanması ve zaman içinde gösterdiği değişimleri değerlendirmek amacıyla planlanmıştır.

Çalışma, arşiv araştırması niteliğinde olacaktır. Arşiv olarak değerlendirilen yazılı materyal, işkencenin kayıt altına alındığı, raporlandırıldığı kurumların verilerinden elde edilecektir.

Bu veriler, zamansal dönemler açısından karşılaştırmalı olarak, hem sıklık vb. niceliksel ölçütler kullanılarak, hem de suç türü, işkence yöntemi vb. niceliksel ölçütlerle analiz edilecektir.

b. “Türkiye’de işkencenin 18 yıllık eğilimi” çalışması:

Yine 2010 sonuna kadar tamamlanması planlanan bu çalışma ile TİHV’nin bugüne kadar ki başvurularının kayıtlarına dayalı olarak işkencenin yıllara göre değişim özellikleri analiz edilecektir.

c. 2003 yılında başlayan “Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi” çalışmasının, özellikle bir arkadaşımızın tez konusuna dönüşmesinin de katkısıyla gecikmekle de olsa İzmir Tedavi merkezi bünyesinde 2007 yılında tamamlanmış idi. .

İşkence görenlerin aldıkları hizmet kalitesi ve yeterliliğinin değerlendirilmesini amaçlayan bu çalışmanın tüm merkezlerimizde uygulanması planlanmıştır.

Alternatif Adli Tıp Raporlama Çalışmaları

Rapor ve alternatif adli tıp rapor çalışmaları 2008 yılında da sürdürülmüştür.

2008 yılında Tedavi ve Rehabilitasyon merkezlerimizce toplam 54 başvuru için alternatif adli tıp raporu/epikiriz hazırlanmıştır. Kendi istekleri sonucu bunlardan yirmi birine Türkiye’de sürmekte olan davaları ya da yeni dava açmak istedikleri için (beşinin davası sürüyor, altısı için görevsizlik kararı verildi, diğerleri hakkında ise bilgi edinilemedi), beşine Avrupa İnsan hakları Mahkemesine başvurmak istedikleri için, birisine Türkiye’de sürmekte olan bir davada

mahkeme heyetinin talebi üzerine, on ikisine bir başka ülkeye iltica talebinde bulunmak istedikleri için, dördüne Avrupa ülkelerinden sınırdışı edilme girişiminde bulunulduğu için, sekizine sığınmacı olmak istedikleri için, üçüne iş ve işçi bulma kurumuna başvurmak istedikleri için (birisinin kabul edildiği bilgisini edindik) birisine ise askerlik işlemleri için alternatif adli tıp raporu/epikiriz hazırlanmıştır.

Bilindiği gibi, tarafımızdan hazırlanan Alternatif Adli Tıp Raporlarımız, özellikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından hürmet edilmektedir. Bu çerçevede AİHM işkenceyi düzenleyen 3. madde ile ilgili Türkiye aleyhine 2008 yılı içinde toplam 42 karar vermiş, bunların sekizinde tarafımızdan hazırlanan Alternatif Adli Tıp Raporlarına doğrudan atıf yapmıştır.

Yayın Faaliyeti

- Önceki kurucular kurulu raporunda 2007 yılı raporunun 2008 yılındaki reorganizasyon çalışmaları nedeniyle belli ölçüde gecikmeli olarak basılmasının planlandığı belirtilmişti. Bu nedenle 2007 yılı Tedavi Merkezleri Türkçe Raporu 2008 yılı Eylül ayında, İngilizcesi ise Aralık ayında basılabilmıştır. 2008 Tedavi raporlarının ise daha kısa süre içinde basılması planlanmıştır.

- 2008 yılı başında yayına hazırlanıp Türkçe olarak basılan *İşkence ile İlgili Tıbbi Atlas*'ın İngilizce çevirisi başlamıştır. 2009 yılı içinde İngilizce basımı planlanmaktadır.

BM SEÇMELİ PROTOKOL PROJESİ MART 2008-MART 2009 DEĞERLENDİRMESİ

BM İşkenceye Karşı Sözleşmenin Seçmeli Protokolü hakkında farkındalık yaratılması, onaylanmasının sağlanması, protokolün öngördüğü biçimde bağımsız ve tarafsız bir ulusal önleme mekanizmasının oluşturulması için Temmuz 2006 ile Haziran 2008 tarihleri arasında özel bir proje yürütülmüştür. Kabul edilen proje programındaki faaliyetler 6'şar aylık dönemlere bölünmüş ve hedefler bu dönemlere göre belirlenmiştir. Hedef gruplar TBMM, hükümet (bakan danışmanları, bakanlık hukukçuları), STK'lar, genel kamuoyu, medya, akademik merkezler, insan hakları savunucuları olarak belirlenen projenin ilk altı aylık hedefleri işkencenin önlenmesi için toplumsal duyarlılığı artırmak, seçmeli protokolü tanıtmak, TBMM'nin onaylamasını sağlamak olarak belirlenmiştir.

Önceki döneme ilişki çalışmalar önceki Kurucular Kurullarında paylaşılmıştır. Bu dönem içinde ise;

- a) Yeni dönem TBMM ve hükümet heyetleri ile konunun paylaşılmasına yönelik yazılı, sözlü ve yüz yüze pek çok girişim gerçekleştirilmiştir.
- b) 28-30 Mart 2008 tarihinde 21 katılımcı ile Ankara'da eğitici eğitimi gerçekleştirilmiştir.
- c) *Alıkonulma Yerlerinin İzlenmesi-Cezaevi İzleme Kılavuzu*, Hülya Üçpınar ve Nergiz Tuba Ataş tarafından hazırlanarak, basılmış, ilgili kişi ve kurullara yaygın olarak iletilmiştir.
- d) *İşkenceyi Önlemede Ortak Akıl*, kitabı Kerem Altıparmak ve Hülya Üçpınar tarafından hazırlanarak, basılmış, ilgili kişi ve kurullara yaygın olarak iletilmiştir.

(Her iki kitabımıza avukatların yanı sıra, başta savcı ve yargıçlardan gelen olumlu geri bildirim ve talepler çalışmanın başarısı açısından önemli bir ölçüt olsa gerektir.)

E) Konu ile ilgili önceki dönemden beri sürdürülen kamuoyu duyarlılığını arttırmaya yönelik çalışmalar sürdürülmüştür.

Kuşkusuz bu konudaki çalışmalar özel bir proje kapsamında olmasa da sürdürülmektedir.

İŞKENCENİN ÖNLENMESİ VE İZLENMESİ PROJESİ

1 Ocak 2007 tarihinde başlayıp 31 Aralık 2008 tarihinde biten Proje’de işkencenin önlenmesinde yasal değişikliklerin ve uygulamaya yansımalarının izlenmesi, işkenceye karşı mücadelenin güçlendirilmesi hedeflenmekteydi.

Proje kapsamında gerçekleştirilen faaliyetler şunlardır:

1. Gözden geçirme ve izleme faaliyetleri

Bu çalışmayla, AB’ye üyelik süreciyle birlikte işkencenin önlenmesine yönelik olarak 1999 yılından bu yana yapılan yasal düzenlemeler ve bu değişikliklerin idari, yargı alanındaki uygulamalar ile günlük uygulamalara yansımaları gözden geçirilmiştir.

Bu çalışma kapsamında ulusal ve uluslararası pek çok kaynak taranmış, 110 savcılığa bilgi edinme başvurularında bulunulmuş, bilgi edinme yasası gereği tüm ilgili kurumlara başvurulmuş, TBMM’de soru önergeleri ile bilgi edinilmeye çalışılmıştır. Bunun sonucunda mümkün olduğunca sağlıklı verilere ulaşmaya çalışılmıştır.

Sonuçlar Nergiz Tuba Ataş, Hülya Üçpınar ve Aysun Koç Ataş tarafından hazırlanan *İşkenceye Açılan Kapılar* adlı kitapta toplanarak yayınlanmıştır. Bu kitabın 2005 yılında yine TİHV tarafından yayınlanan *İşkence ve Cezasızlık* kitabından sonra güncel önemli bir başvuru kaynağı olması beklenmektedir.

Yine bu çerçevede Hülya Üçpınar ve Nergiz Tuba Ataş tarafından hazırlanan *İşkencenin Önlenmesinde Usul Güvenceleri El Kitabı* ile *Özgürlüğünden Alınan Kişilerin Koruma Hakları* broşürü ile özellikle hâkim ve savcılara yönelik bir “bilgilendirme broşürü” hazırlanıp, basılmıştır.

Tüm bu yayınlar ilgili kişi ve kurullara yaygın olarak iletilmektedir.

2. Eğitim faaliyeti

İşkencenin önlenmesi konusundaki bilgi ve deneyimlerin artırılması, etkin soruşturma ve belgeleme ilkeleri, mevzuat ve uluslararası standartların analizi ve olası sorunlarla baş etme konularında uzmanlık kazandırmayı amaçlayan 2 eğitim faaliyetine 41 avukat katılmıştır. İlk eğitim 25-27 Nisan 2008’de İzmir’de, ikinci eğitim ise 4-6 Temmuz 2008’de Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde gerçekleştirilmiştir.

Yine işkencenin önlenmesine ilişkin ikinci grupta 5 ayrı eğitim gerçekleştirilmiştir. Bu eğitimler ise toplam 95 kişi katılmıştır. İlk 9-11 Kasım 2007’de İzmir’de, ikincisi 13-15 Haziran 2008 tarihinde Ankara Üniversitesi SBF’de, üçüncü eğitim 7-9 Kasım 2008 tarihinde İstanbul’da, dördüncü eğitim 14-16 Kasım 2008 tarihinde Diyarbakır’da ve beşincisi ise 28-30 Kasım 2008 tarihinde Adana Tabip Odası’nda yapılmıştır.

Eğitim çalışmasının somut çıktısı, her bir eğitimden sonra avukat katılımcıların talepte bulunulması üzerine Vakıf adına gönüllü olarak dava takip etmeye başlamaları olmuştur. Diğer katılımcı ve kurumlarla ise ilişkiler kuvvetlenmiştir. Yanı sıra ortamın bilgi ve deneyim donanımına katkı sağlanmıştır.

3. Hukuksal ve tıbbi yardım faaliyeti

İşkencenin cezasızlığına karşı mücadeleyi amaçlayan faaliyet kapsamında, işkence ve kötü muamele davalarında avukatlara ve mağdurlara yönelik rehberlik sunulmuş ve bu davaların izlenmesi sağlanmıştır. Bu faaliyet kapsamında tespit edilen 58 dosyadan 41’i proje kapsamına alınmıştır. Bunlardan 34’ünde danışmanlık ve/veya izleme yapılmıştır.

Dosyalardan 17'si soruşturma, 22'i kovuşturma aşamasındadır. 2'si ile ilgili henüz bir işlem yapılmamıştır. Soruşturma aşamasında olanlardan 6'sı hakkında "kovuşturmaya yer olmadığına dair karar" verilmiş, 1'inde polis memurları hakkında soruşturma yapılmasına kaymakamlık izin vermemiştir. Davası açılan dosyalardan 1'inde kamu görevlileri beraat etmiş, 1'inde hapis cezasına hükmedilmiş, 1'inde para cezasına hükmedilmiştir ve 19'inin yargılaması halen devam etmektedir. Dosyalardaki mağdurlardan 11'i, söz konusu işkence/kötü muamele/yaşam hakkı ihlali nedeniyle yaşamını yitirmiştir.

Dosyalardaki mağdurlardan 84'ü erkek, 21'i kadın, 1'i travestidir. Mağdurların 11'i 18 yaşının altında

Proje kapsamına alınan dosyalardan 12'sinde mağdurlara ve/veya ailelerine tıbbî destek de sunulmuştur.

4. Kamuoyu oluşturma ve "lobi" faaliyetleri

İşkencenin cezasızlığına ve işkence yasağının gereklerine ilişkin kamuoyu yaratmayı, uygulamayı geliştirmeyi ve siyasî otoriteyi etkilemeyi amaçlayan faaliyet kapsamında, koruma haklarının etkin kullanımını sağlamak ve işkencenin önlenmesine yönelik kimileri uluslararası uzmanları katılımı ile pek çok toplantı düzenlenmiş, yazılı materyaller üretilerek yaygın paylaşımı sağlanmış, siyasî başta insan hakları kurumları olmak üzere çeşitli kitle ve meslek örgütleri, siyasî partiler ile toplantılar düzenlenmiş, bu ilişkilerin sürekliliğine özen gösterilmiştir. Özellikle konuya duyarlı parlamenterler ile sürekli ilişkiler kurularak konunun Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde gündem yapılmasını, ilgili soru önergeleri ile duyarlılığın arttırılmasına katkı da bulunmaya çalışılmasının yanı sıra ilgili bakanların soru önergelerine verdikleri yanıtlar ile resmî verilerin kamuoyu ile paylaşılmasına çalışılmıştır. Konu ile ilgili olarak bilgilendirme yasası gereği çok sayıda başvuruda bulunulmasına karşın, ne yazık ki, çeşitli gerekçeler ile resmî makamlardan yanıt alınamaması üzerine tarafımızdan hukukî bir süreç başlatılmıştır.

Bu kapsamda yürütülen yazılı-sözlü pek çok faaliyetin yanı sıra;

Avukata erişim hakkı, yasalara uygun gözaltı koşullarının sağlanmasını talep etme, sağlık hakları gibi konularda karşılaşılan güçlükler ve bunların üstesinden gelme becerisine katkı sağlamak amaçlı bir belgesel hazırlanmıştır.

22 dakikalık "İşkenceye Tolerans" başlıklı belgeselin yapımcılığı ve yönetmenliği Armağan Pekkaya ve Umut Kol, genel koordinatörlüğü ise Ülkü Özen'in tarafından üstlenilmiştir.

26 Haziran 2008 tarihinde "İşkence Görenlerle Dayanışma Günü" vesilesi ile ilk gösterimi İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde kalabalık bir izleyici topluluğu ile gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra İzmir, Diyarbakır ve Adana'da TİHV tarafından özel programlar düzenlenerek gösterilen belgesel ilgili kurum ve basın kuruluşları ile yaygın olarak paylaşılmıştır. Bunun sonucu olarak pek çok üniversite, meslek örgütü, insan hakları kurumları ve özellikle yerel televizyonlar başta olmak üzere çeşitli televizyonlarda gösterilmiştir. İngilizce altyazılı hazırlandığı için de uluslararası düzeyde yaygınlaştırılmasına özen gösterilmiştir.

Belgesel pek çok ulusal ve uluslararası festivale katıldı, iki birincilik, bir ikincilik ödülü almasının yanı sıra pek çok festivalde finalist oldu. Böylece binlerce insanın belgeseli izlemesi ve işkencenin önlenmesi konusundaki tartışmalara önemli katkılara sağlamış oldu ve olmakta.

Belgeselin aldığı ödüller:

9. İzmir Kısa Film Festivali En İyi Belgesel Ödülü

20. İstanbul Kısa Film Festivali En İyi Belgesel Ödülü

!F İstanbul Bağımsız Filmler Festivali En iyi ikincilik ödülü (yaklaşık 1200 izleyicinin oyları ile 37 film arasından)

20. Ankara Film Festivali Finalisti

29. İfsak Kısa Film Yarışması Finalisti

45. Antalya Altın Portakal Film Festivali Finalisti

13. Boston Film Festivali Finalisti

Londra Film Festivali Finalisti-2008

2008 sonunda sona eren bu projeden sonra işkencenin önlenmesine yönelik yeni bir proje başlamıştır.

DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Dokümantasyon Merkezi tarafından hazırlanan *2008 Yıllık İnsan Hakları Raporu*'nun Türkçe basımı bu yazı hazırlandığında bitmek üzereydi. Raporun genel kurulumuza yetişmesi öngörülmektedir.

Geçtiğimiz bir yıllık dönemde Dokümantasyon Merkezi, günlük insan hakları bültenlerinin Türkçe ve İngilizce yayını sürdürmüştür. Ayrıca 2008 yılında başlatılan bültenin abonelere gönderilmesi faaliyetine devam edilmiş grubumuz gelen istekler doğrultusunda genişletilmiştir. Bu çerçevede her sabah 09:00 ile 10:30 saatleri arasında okunan yaklaşık 35 gazete, haber ajansı ve internet sitesinden derlenen haberler öncelikle Genel Merkez çalışanlarıyla paylaşılmış ve o gün bültende yer alması gerekli haberler seçilerek büyükelçiliklere ücretli, TİHV yönetim kurulu üyelerine ve çalışanlarına ücretsiz olarak gönderilmeye başlanmıştır.

2008 yılı içerisinde yaşam hakkı alanındaki sorunlara dikkat çekmek amacıyla ara rapor hazırlanmış ve pek çok kuruluş TİHV verilerini dikkate alarak konunun üzerine eğilme gereksinimi duymuştur. Basında yaşam hakkına ilişkin yer alan tüm haberlerde TİHV verileri referans olarak gösterilmiştir.

Dokümantasyon Merkezi, 2008 yılında da TİHV'nin basın açıklamalarının yazılmasına yardım edilmesi ayrıca açıklamalara anlık bilgi verilmesi konusunda gayret göstermiştir. Yapılan basın açıklamalarında, yaşanan gelişmelerin nedenlerini veriler ışığında sunmaya çalışan Dokümantasyon Merkezi ayrıca açıklamaları TİHV internet sitesinde yayınlamıştır.

Elbette Dokümantasyon Merkezi'nin en önemli faaliyetlerinden birisi de kişileri ve kurumları "bilgilendirme"ye devam etmesidir. TİHV Dokümantasyon Merkezi'ne ulaşan pek çok insanın sorularına Dokümantasyon Merkezi, faaliyet alanına girdiği ölçüde yanıt vermeye çalışmıştır. Aslında TİHV raporlarından kolaylıkla ulaşılabilecek bilgilendirme faaliyeti insan haklarına ilgi duyan kişilerle sıcak ilişkiler kurabilmek açısından yararlı olmaktadır.

2009 yılı başında Dokümantasyon Merkezi'ni tarafından 58., 59. ve 60. Hükümetlerin insan haklarıyla ilişkisi üzerine özel rapor ile "1990'dan günümüze Faili Meçhul Cinayetler, Kayıplara İlişkin Güncelleştirilmiş Özel Rapor" hazırlıklarına başlanmıştır. Her iki çalışmanın kısa sürede tamamlanması amaçlanmaktadır.

2008 yılında da gönüllü katkılar pek çok kesimden olmuştur. Bu dönemde 8 arkadaşımız belirli sürelerde Vakfımıza gelmiş ve çeşitli konularda ellerinden gelen yardımı bize sunmuşlardır.

TEMSİLCİLİKLERİMİZİN DİĞER ÇALIŞMALARI

ADANA TEMSİCİLİĞİ

2008 yılı Adana Temsilciliği açısından Sivil Toplum Kuruluşları ile ilişkilerimizin daha da arttığı, 5 Şehir projesi içerisindeki çevre il ve ilçelerden temsilciliğimize yeni başvuruların yapıldığı, bu başvuruların düzenli kontrollere gelmesi açısından önemlidir.

2008 yılı da 2007 yılında olduğu gibi Adana'da Emniyet güçlerinin yapılan etkinliklere tahammülsüzlüklerinin arttığı bir yıl olmuştur. İHD Adana İl başkanı ve diğer Sivil Toplum Kuruluşlarının yöneticilerinde bulunduğu 8 kişi katıldıkları basın açıklaması sonrası gözaltına alınmış. Uzun bir süre cezaevinde alıkonmuşlardır. Başvurularımızın büyük bir kısmı gözaltı yerine daha çok gözaltına alınırken darp edilmiştir.

14 Mart, 26 Haziran ve 10 Aralık gibi önemli tarihlerde vakfımız tanıtım, gönüllü ilişkilerin artması ve eğitim amacıyla çeşitli etkinlikler düzenlemiş, bu etkinlikler gerek kurumlarla ilişkilerin gelişmesine, gerek gönüllü uzman ağının artmasına ve gerekse de işkenceye karşı duyarlılık oluşmasında önemli bir rol üstlenmiştir. Yine 28-30 Kasım tarihlerinde "İşkencenin Önlenmesi Projesi İzleme Eğitim Programı" yapılmıştır. 28 Kasım tarihinde Kaktüs gösteri merkezinde birçok sivil toplum örgütünde katıldığı "İşkenceye Tolerans" film gösterimi yapılmış.

Vakıf çalışanları olarak İstanbul, İzmir, Diyarbakır gibi illerimizde yapılan çeşitli ulusal toplantılara: 3 Mayıs İstanbul Protokolü, 21-23 Kasım İnsan Hakları Konferansı, 20-21 Aralık Sosyal Hizmetler Sempozyumuna katılım sağlanmış, Uluslar arası insan hakları kuruluş temsilcilerinin; 13 Mayıs AB Komisyonu Türk Delegasyonu, İsveç Kızılhaç Örgütü vakfımızı ziyaretlerinde gerekli görüş alışverişi yapılmıştır.

DİYARBAKIR TEMSİLCİLİĞİ

Diyarbakır Temsilciliğimiz 2008 yılında da Baro, İHD, Mazlum-Der, Tabip odası STGM(Yerel Destek Merkezi) başta olmak üzere diğer örgütlerle de yakın ilişkilerini sürdürmüştür. Temsilciliğimizden arkadaşlar 2008 yılında Çeşitli yabancı heyetlerle bir araya gelmişlerdir. İngiltere Büyükelçiliğinden Dr. Walter POSCH ve Francesco CASTELLANI, Yeni Zelanda Büyükelçiliği Hamish COOPER ve Büyükelçi danışmanı Hale KIVANÇ ile görüşmeler yapmışlardır.

30 Ocak 2008'de Almanya Büyükelçiliği İnsan Hakları ve kültürden sorumlu Başkatip Katrin BUCHHOLZ ile görüşmeler yapmıştır.

26 Mayıs 2008'de Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu Siyasi danışmanları Sema Kılıçer ve Didem Bulutlar Ulusoy ile Türkiye de ki reformların uygulanması sürecinde, bölgesel sorunları ve gelişmeleri yerinde takip etmek amacıyla Sivil Toplum Geliştirme merkezinin ev sahipliğinde Baro, İHD, Mazlum-Der, Göç-Der, Sarmaşık Derneği ve TİHV'inde katıldığı yuvarlak masa toplantısı.

Yine 26 Mayıs 2008'de İHOP Danimarka İnsan Hakları Enstitüsü temsilcisi ile vakıfta bir toplantı yapıldı.

27 Mayıs 2008'de Hollanda Büyükelçiliğinin D.Bakır Dedeman otelde yapmış olduğu Küçük Hibe (KAP) Programı toplantısına Yönetim Kurulu Üyemiz Av. Muhsin Bilal katıldı.

22 Ekim 2008'de İsveç Kızılhaç'tan Per Stadig ve Jan Wallende ile Tedavi Projesinin genel durumu ile ilgili vakıfta görüşmeler yapıldı.

19 Kasım 2008 de Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu Siyasi Müsteşarı Mr. Diego MELLADO ile Türkiye'deki siyasi reformların uygulanması sürecinde, bölgesel sorunları ve

gelişmeleri yerinde takip etmek amacıyla Sivil Toplum Geliştirme Merkezinin ev sahipliğinde Baro, İHD, Mazlum-Der ve TİHV’inde içinde bulunduğu yuvarlak masa toplantısında görüşmeler yapılmıştır.

Aralık ayı içinde 16 Aralık İnsan Hakları Haftası Programı çerçevesinde Temsilcimiz Av. Sezgin Tanrıkulu Vali Hüseyin Avni Mutlu, YK Üyemiz Av. Muhsin Bilal Büyükşehir Belediye Başkanı Osman Baydemir ve Cumhuriyet Başsavcısı ile görüşmüşlerdir.

İSTANBUL TEMSİLCİLİĞİ

Hrant’ın tüm duruşmalarına ve *Agos* için açılan davanın duruşmasına katıldık.

Engin Çeber için Metris Cezaevi önünde, ertesi gün İstanbul Barosu’nda yapılan basın açıklamalarına katıldık.

Engin Çeber davasında reddedilen müdahil olma talebimizi ilk duruşmaya katılarak heyete ilettik.

Metin Göktepe’nin annesi Fadime Göktepe ve Rakel Dink’i ziyaret ettik.

26 Haziran İşkence Görenlerle Dayanışma Günü’nde Bilgi Üniversitesi’nde “İşkenceye Tolerans” filminin galasını yaptık. Murat Çelikkan’ın sunucu olduğu etkinliğe Zeynep Tanbay, İlkay Akkaya, Jazz Bazz ve Esmeray sahne performanslarıyla destek sundular.

İHD’nin kuruluş gününde ve İnsan Hakları Haftası’nda İstanbul Şubesi’nin düzenlediği basın açıklamalarına ve kokteyle katıldık.

İstanbul Tabip Odası’nın her yıl verdiği “Sevinç Özgüner İnsan Hakları, Demokrasi ve Barış Ödülü” jürisinde bu yıl da yer aldık.

ABD ve İsviçre konsolosluk temsilcileriyle görüştük.

İstanbul temsilciliğimizde Haliç Üniversitesi Psikoloji bölümü öğrencilerine vakıf çalışmaları ve tedavi konusunda tam gün ders verdik.

Humanistische Union, Develop Turkey, Uluslararası Göç Örgütü, Dünya Doktorları, Şiddetsizlik eğitmenleri, Akdeniz İnsan Hakları Ağı, BT Salem (İsrail İnsan Hakları Bilgi Merkezi), Finlandiya Rehabilitasyon Merkezi, HYD (Helsinki Yurttaşlar Derneği), İKGV (İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı) temsilcileri ve Lars Ramusen, Jan Wallende, Per Stadik ile vakıf çalışmaları konusunda görüştük.

Dünya Doktorları’nın düzenlediği “Ölüm Oruçları” konulu sempozyumda, Özbek hukukçuların düzenlediği konferansta, Demokrasi Kuşağı programında, Boğaziçi Üniversitesi’nde düzenlenen “İşkence” konulu panelde sunumlar yaptık.

Gönüllü olmak isteyen genç arkadaşlarımızla görüşmeler yaptık.

Yurtiçi ve yurtdışından gelen lise, lisans, yüksek lisans öğrencileri ile araştırma ve öğretim görevlileriyle vakıf çalışmaları ve işkence konusunda görüş alış verişinde bulunduk.

Bilgi Üniversitesi’nde “Adaleti Gözet” ve HYD’nin düzenlediği “İşkencenin Haritalandırılması” toplantısına katıldık.

Tempo Dergisi, *Birgün*, *Evrensel* gazeteleri ile Hayat TV, CNN, NTV ile işkence ve cezaevleri sorunlarıyla ilgili röportajlar yaptık.

Tuzla tersanesindeki ölümlere neden olan uygulamalara karşı yapılan greve destek ziyaretinde bulunduk.

İZMİR TEMSİLCİLİĞİ

13 Ocak 2008 Tarihinde Av. Hülya Üçpınar ve Av. Nazan Sakallı Uluslararası Af Örgütü ile Ayvalık’ta gözaltında tutulan Afgan mülteciler ile görüşme yaptılar.

Karşıyaka Belediyesi 1994 yılından beri düzenli olarak verdiği İnsan Hakları Ödülü'nü 2007 yılında TİHV İzmir Temsilcisi Prof. Dr. Veli Lök'e verdi. 26 Şubat 2008 tarihinde gerçekleştirilen ödül törenine TİHV Yönetim Kurulu Başkanı Yavuz Önen ve İzmir Temsilciliği çalışanları topluca katıldı.

27 Şubat 2008 tarihinde İzmir Barosu eski Yönetim Kurulu Üyesi Av. Nalan Erkem hakkında, görev yaptığı dönemde Buca Cezaevi Çocuk Koğuşu'nda yaşanan işkence olayları üzerine yaptığı açıklamalar deniyle hakkında açılan dava TİHV Yönetim Kurulu Başkanı Yavuz Önen ile birlikte Av. Hülya Üçpınar, Av. Nergiz Tuba Ataş, Av. Nazan Sakallı tarafından izlendi.

IPPNW Almanya Seksiyonu yöneticilerinden Dr. Gisela Penteker vakfı ziyaret etti.

21-22-23 Mart 2008 tarihlerinde Coşkun Üsterci, Henrich Böll Stiftung Derneği, Bilgi Üniversitesi ve Uluslararası Geçiş Dönemi Adaleti Örgütü tarafından organize edilen "Geçiş Dönemi Adaleti" konulu eğitim çalışmasına katıldı.

28 Mart 2008 tarihinde Uluslararası Stratejik Araştırma Danışma Eğitim Merkezi Platformu (USADEM) işkencenin tespiti konusunda uluslararası çalışmaları nedeniyle TİHV İzmir Temsilcisi Prof. Dr. Veli Lök için bir saygı gecesi düzenledi. Dr. Alp Ayan ve Dr. Türkcan Baykal, bilim insanları, gazeteci ve politikacıların yer aldığı saygı gecesine ve ardından verilen yemeğe katıldılar.

2-3-4-5 Nisan 2008 tarihlerinde Coşkun Üsterci, Av. Hülya Üçpınar ve Dr. Alp Ayan 2008 Newroz gösterileri sırasında Van, Hakkari ve Yüksekova'da çıkan olayları incelemek, mağdurlara tıbbi ve hukuksal destek vermek amacıyla oluşturulan heyette yer aldılar. "2008 Newroz Olayları İnceleme ve Değerlendirme Raporu"nu hazırladılar.

5 Nisan 2008 tarihinde Karşıyaka'da aynı zamanda vakıf gönüllüsü olan gazeteci yazar Dinçer Sezgin'in adının verildiği parkın ve büstünün açılış törenine TİHV'i temsilen Günseli Kaya katıldı.

11 Nisan 2008 Uluslararası Göç Örgütü'nden Proje Koordinatörü Helen Nilsson, Yelda Devlet, Selin Arslan İnsan Ticareti Konulu projelerini anlatmak üzere TİHV'i ziyaret ettiler. Coşkun Üsterci, Aytül Uçar, Av. Nergiz Tuba Ataş ve Av. Nazan Sakallı görüşmeye katıldılar.

29 Nisan 2008 tarihinde İsviçre Büyük Elçiliği'nin göç sorunlarıyla ilgili biriminden Gregorie Ulrich TİHV'i ziyaret etti. İzmir ve çevresindeki mülteci sorunlarının konuşulduğu görüşmeye Coşkun Üsterci, Aytül Uçar ve Av. Nergiz Tuba Ataş katıldı.

14 Mayıs 2008 İzmir Amerikan Lisesi öğrencilerinin insan hakları konulu dönem ödevlerini sundukları sergi ve etkinlikte Coşkun Üsterci ve Av. Nergiz Tuba Ataş değerlendirme jürisinde yer aldılar.

9 Haziran 2008 Karşıyaka Belediyesi'nin "BM Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı" çerçevesinde kadın sığınağının açılmasına yönelik düzenlediği basın açıklamasına Günseli Kaya katıldı.

27 Haziran 2008 tarihinde "26 Haziran İşkence Görenler ile Dayanışma Günü" nedeniyle Konak Belediyesi Alsancak Kültür Merkezi'nde vakıf gönüllüleri, başvuruları, sivil toplum örgütü temsilcileri ve basın mensuplarından oluşan yaklaşık 150 katılımcının yer aldığı bir etkinlik düzenlendi. Etkinlikte "İşkenceye Tolerans" adlı belgesel izlendi, İşkence Atlası'nın tanıtımı yapıp yazarlarına teşekkür edilerek çiçek verildi. Etkinlik, Grup Günberi'nin sunduğu müzik dinletisinin ardından gerçekleştirilen bir kokteyl ile son buldu.

Mayıs Haziran Temmuz aylarında Aytül Uçar, TİHV Tedavi Merkezleri 2007 Raporu'nu hazırladı.

Temmuz 2008 ayında Aytül Uçar, ÇHD İzmir Şubesinin “Cinsiyetçilik ve Cinsel Yönelim Ayrımcılığına Karşı Çalışma Grubu” toplantılarında şiddet ve ayrımcılık mağduru travesti, transseksüel ve kadınlara yönelik vakfı tanıcı sunum yaptı.

Ağustos ayı boyunca İstanbul Bilgi Üniversitesi öğrencisi Ceren Kayırcı vakıfta staj yaptı.

27 Ağustos 2008 tarihinde Dikili Belediyesi'nin her yıl düzenlediği Barış Festivali kapsamında gerçekleştirilen “İnsan Hakları, Demokrasi ve Barış” konulu panelde Prof. Dr. Veli Lök bir sunum yaptı ve TİHV’i tanıttı.

8-19 Eylül 2008 tarihlerinde IPPNW Almanya Seksiyonu'nun organizasyonu çerçevesinde tıp öğrencisi Nathalie Leibbrand TİHV’de staj yaptı.

Almanya’da faaliyet gösteren Süddeutsche Akademie Für Psychotherapie (Güney Almanya Psikoterapi Akademisi) ile TİHV’in ortaklaşa gerçekleştirdiği Psikoterapi Eğitimi–Oryantasyon Seminerleri'nin 2008 Nisan ve Eylül aylarında İzmir-Foça’da yapılan dördüncü ve beşincisi oturumlarına Dr. Sema İlhan katıldı.

4 Eylül-2 Kasım 2008 tarihleri arasında IRCT tarafından TİHV’e yönlendirilen Ruanda vatandaşı bir işkence mağdurunun tedavisi gerçekleştirildi. Söz konusu kişinin tedavi ve konaklama masrafları Redress ve OMCT adlı kuruluşlar tarafından karşılandı.

14 Ekim 2008 tarihinde ABD Büyük Elçliği Politik İşler Bölümü'nden Jeffrey S. Colins ve N. Jale Ersoy vakfı ziyaret etti. Görüşmeye Coşkun Üsterci, Dr. Sema İlhan, Av. Hülya Üçpınar katıldı.

2007 yılında dur ihtarına uymadığı gerekçesi ile ateş ederek Baran Dursun’u öldüren polisler hakkında sürmekte olan davanın duruşmaları düzenli olarak Coşkun Üsterci, Av. Nazan Sakallı, Av. Hülya Üçpınar tarafından izlendi.

1999 yılında gözaltına aldıkları Alpaslan Yelden’e işkence yaparak öldüren polisler hakkında sürmekte olan davanın duruşmaları Coşkun Üsterci tarafından izlendi.

23-25 Kasım 2008 tarihlerinde İzmir-Pamucak’da gerçekleştirilen 10. Türkiye İnsan Hakları Hareketi Konferansı'nın organizasyonunda Coşkun Üsterci ve Aytül Uçar aktif olarak çalıştılar. Av. Hülya Üçpınar katılımcı olarak yer aldı.

10 Aralık 2008 tarihinde İnsan Hakları Günü nedeniyle Av. Hülya Üçpınar ve Av. Nergiz Tuba Ataş tarafından hazırlanan kısa insan hakları raporu, TİHV İzmir Temsilciliği, İHD ve ÇHD İzmir Şubelerinin ortak imzasıyla basına sunuldu.

4 Aralık 2008 tarihinde Konak İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nün İnsan Hakları Günü nedeniyle düzenlediği ve Konak İlçesindeki tüm okullardan öğretmen ve öğrencilerin katıldığı panelde Coşkun Üsterci “Evrensel Bildirgenin 60. Yılında Dünyada ve Türkiye’de İnsan Haklarının Durumu” başlıklı bir sunum yaptı ve TİHV’i tanıttı. İzmir Kız Lisesi Toplantı Salonu’nda sabah lise, öğleden sonra ise ilköğretim öğrencilerine yönelik iki oturum halinde gerçekleştirilen panele yaklaşık 600 kişi katıldı.

21 Aralık 2008 tarihinde Buca E. Karabacak Lisesi’nde İnsan Hakları Günü nedeniyle gerçekleştirilen “Beden Sağlığı ve Kadın” konulu panelde Günseli Kaya konuşmacı olarak yer aldı.

ULUSLARARASI İLİŞKİLER

2009 Ocak ayından itibaren uluslararası sekretaryasında görev değişimi olmuş ve Rosa Öktem uluslararası ilişkiler (dış ilişkiler) sekreteri olarak görev yapmaya başlamıştır.

İnsan hakları genel olmak üzere, özelinde işkence, tecrit, işkencenin önlenmesi ve tedavisinde bilimsel çalışmalar yürütülmesi, Ortadoğu’da barış sürecine katkı olarak çatışma bölgelerinde ortak çalışmaların geliştirilmesi için gerekli ilişkiler kurulmuş ve sürdürülmüştür. Bu kapsamda Türkiye’yi ve Vakfımızı ziyaret eden çeşitli kurumların temsilcileri ile görüşülmesinin yanı sıra birçok kuruma yurtiçi ve yurtdışı ziyaret gerçekleştirilmiş, aynı zamanda bu dayanışma, fikir alışverişi ve haberleşmenin sürdürülmesi için basın açıklamaları ve bültenler, bunun içinde de İngilizce bültenler olmak üzere, hazırlanıp paylaşılmıştır.

Bu süreç içerisinde özellikle Norveç Tabipler Birliği, Norveç Helsinki Komitesi, Hollanda Helsinki Komitesi, İsveç Kızılhaç Örgütü, İsveç Dayanışma Komitemiz, Almanya ve İsviçre Af Örgütü, Finlandiya KIOS Vakfı, IRCT ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ortak çalışmaların en yoğun sürdürüldüğü kurumlar olmuştur.

Travma ve İnsan Hakları Enstitüsü ile Ortadoğu için planlanan “Sağlık/Sağlıkçılar: Barış Köprüsü” projeleri için gerekli altyapılara ulaşıldığında TİHV çalışmaları bir üst düzeye yükselmiş olacaktır.

Geçen dönemde Almanya Hannover Leibniz Üniversitesi’nden Marko Perels 6 aylık stajını tamalamıştır. Yanı sıra bu dönemde İtalyan Margherita Marcellini ve ABD’li Shubra Ohri de kendi imkânları ile Vakfa gönüllü katkılarını sunmuştur. 2009 yılında da uluslararası öğrenci değişimleri devam etmektedir. Nadia di Maggio Pisa Üniversitesi’nden Şubat ayından beri Vakıfta 3 aylık staj yapmaktadır. Aynı üniversite ile de 2009-2010 dönemi için Erasmus ortaklığı kurulmuştur. Bunun yanı sıra Venedik Üniversitesi ile Leonardo da Vinci ortaklığı kurulmuştur. Mart ayında da Venedik Üniversitesi’nden Cinzia Bernardinello Vakfımıza Avrupa Birliği’nin Leonardo da Vinci programının Glokal Man projesi çerçevesinde 3 aylık staj için gelecektir. Stajyerlerimiz AIHM’nin Türkiye ile ilgili kararları üzerine ve “Health as a Bridge for Peace” projemiz çerçevesinde çalışmaktadır. Yanı sıra önümüzdeki dönemde bir Hollandalı, iki Fransız ve bir ABD’li mezuniyet sonrası öğrenci stajlarını TİHV bünyesinde gerçekleştirecektir.

Mart 2008-Mart 2009 tarihleri arasında uluslararası ya da diğer ülkelerdeki kurumlar ile yapılan görüşmeler ve TİHV’i temsil eden kişiler aşağıdaki gibi olmuştur:

4-7 Mart 2008 Özbekistan’dan gelen insan hakları savunucularına eğitim programı: Şükran İrençin ve Hürriyet Şener.

22-23 Mayıs TAIEX gözaltı yerleri denetlenmesi toplantısına katılım: Hülya Üçpınar, Nergis Tuba Ataş.

15-22 Haziran 2008 Avrupa Birliği bünyesindeki ziyaretçi programı: Kerem Altıparmak.

2 Temmuz 2008’de Fransa’nın Nantes Kent’inde düzenlenen 3. Dünya İnsan Hakları Forumu’nda, “Dünya’da İnsan Hakları’nın Geliştirilmesinde Avrupa Kurumları’nın rolü” adlı yuvarlak masa tartışmasına TİHV adına Levent Kutlu katılmıştır.

17 Kasım 2008’de Yavuz Önen Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu tarafından gerçekleştirilen adalet sisteminde reform ve yolsuzluğa karşı mücadele başlıklı bir yuvarlak masa tartışmasına katılmıştır.

27 Kasım 2008’de Yavuz Önen Avrupa Parlamentosu İnsan Hakları Alt Komisyonu Üyeleri ile bir yuvarlak masa tartışmasına katılmıştır.

28-29 Kasım 2008 tarihlerinde IRCT (Travma Mağdurları için Uluslar arası Rehabilitasyon Konseyi) konsey toplantısına Şebnem Korur Fincancı katılmıştır.

1 Aralık 2008'de Yavuz Önen, Fransa Büyükelçiliği tarafından gerçekleştirilen Fransa Ulusal Meclisi'nde Türkiye'nin AB ile üyelik müzakerelerini takip eden gruptan üç milletvekili ile Türk sivil toplum örgütlerini bir araya getiren bir yuvarlak masa toplantısına katılmıştır.

14-19 Aralık 2008 tarihlerinde Metin Bakkalcı ve Levent Kutlu Oslo ve Stockholm'e bir çalışma gezisi düzenleyerek başta dayanışma komiteleri olmak üzere çok sayıda kuruluşu ve ziyaret etmiştir.

1-2 Şubat 2009 arası Paris'de düzenlenen ACORT toplantısına TİHV adına Yavuz Önen katılmıştır.

25-28 Şubat 2009 tarihlerinde Cenevre'de düzenlenen HURIDOCS toplantısına Dokümantasyon Merkezinden S. Erdem Türközü katılmıştır.

26-27 Şubat 2009 TAIEX kolluk kuvvetlendirilmesi güç kullanımı toplantısına katılım: Coşkun Üsterci, Evren Özer, Hürriyet Şener

26 Şubat-5 Mart 2009 tarihlerinde Metin Bakkalcı İsviçre, Danimarka ve Finlandiya'ya bir çalışma gezisi düzenleyerek başta dayanışma komiteleri olmak üzere çok sayıda kuruluşu ve ziyaret etmiştir

Ayrıca, bu dönemde başta Ankara olmak üzere tüm temsilciliklerimize çok sayıda çeşitli kurumlardan temsilciler ziyaret etmiş ve pek çok toplantıya, resepsiyona katılmıştır.

DİĞER ÇALIŞMALAR

-İnsan Hakları Hareketi Konferansı

1998 yılından beri İHD ile birlikte düzenli olarak gerçekleştirilen Türkiye İnsan Hakları Hareketi Konferansı'nın 10.'su 21-23 Kasım 2008 tarihleri arasında İzmir/Pamucak'da gerçekleştirildi. Düzenleme kurulu Tanıl Bora, Mithat Sancar ve Coşkun Üsterci'den oluşan 10. Konferansın konusu, 2008'in aynı zamanda "İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi"nin kabul edilmesinin 60. yılı olması nedeniyle tüm dünyada yaşanan insan hakları ihlallerindeki artış, buna karşın duyarlılıklarda görülen aşınmanın boyutları oldu.

Tüm katılımcıların yer aldığı açılış paneli ve üç başlık altında oluşturulan çalışma gruplarıyla gerçekleştirilen konferansta,

- Dünyada hak ihlallerinin ve duyarlılıklarda aşınmanın boyutları,
- Hak ihlallerinde artışın, meşrulaştırmanın ve duyarlılıklarda aşınmanın nedeni olarak cezasızlık,
- Hak ihlallerinin meşrulaştırılmasında ve duyarlılıkların aşınmasında popüler kültürün rolü,
- Hak ihlalleri ve duyarsızlaşma karşısında uluslararası sivil toplumun durumu/rolü, işbirliği ve dayanışmanın olanakları,

gibi konular ele alındı. Konferansta akademisyen, çevre ve insan hakları savunucusu, gazeteci, hukukçu, sanatçı ve yazarlardan oluşan çok değerli 43 katılımcı yer aldı.

Bugüne kadar olduğu gibi konferans sonuç bildirgesi 10 Aralık İnsan Hakları gününde İHD ile birlikte kamuoyu ile paylaşıldı.

- Ders Kitaplarında İnsan Hakları II

Hatırlanacağı üzere Ders Kitaplarında İnsan Hakları (DKİH-I) projesinin ilki, 2002-2004 yılları arasında Tarih Vakfı koordinatörlüğünde, Türkiye Bilimler Akademisi şemsiyesi altında ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) ortaklığında yürütülmüştü. Bu proje temel insan hakları konusunda bilgili ve onları gözeten, özenli düşünen, çeşitli inanç, kültür ve kimliklere saygı duyan, barışsever, yaratıcı kuşaklar yetiştirebilmek için ders kitaplarının ve müfredatın iyileştirilmesi gereğinden yola çıkmıştı. Bu kapsamda, ilk ve orta öğretimde okutulmakta olan 190 ders kitabı, insan hakları ve demokrasi kültürünün ana ölçütleri çerçevesinde biçim, içerik ve pedagojik yöntemler açısından incelenmişti. Proje sonunda ikisi İngilizce olmak üzere yedi kitap yayımlanmış, ayrıca projede elde edilen verilere dayanarak hazırlanan Tavsiyeler Raporu hem kamuoyuna açıklanmış hem de Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık ve Milli Eğitim Bakanlığı'na sunulmuştu.

İlkinin devamı niteliğinde olan Ders Kitaplarında İnsan Hakları II (DKİH-II) projesi, yine Tarih Vakfı ile Türkiye İnsan Hakları Vakfı ortaklığında, Avrupa Birliği ve Finlandiya Büyükelçiliği'nin mali desteğinde Ağustos 2007'de yeniden başlatıldı. 18 ay süren DKİH-II projesi bir izleme ve raporlama çalışmasıdır. DKİH projesinin yeniden başlatılmasının temel gerekçesi, ders kitaplarının 2004 yılından bu yana devam eden ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, eğitimde reform süreci kapsamında değiştirilen ders programlarına göre yenilenmesidir. Bu çalışmayla esas olarak, ilk proje döneminden bugüne bu alanda gerçekleşen iyileşmelerin ve devam eden sorunların saptanıp ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu kapsamda, çoğunluğu yenilenen ders programlarına göre yeniden hazırlanmış ve 2007-

2008 eğitim yılında ilk ve orta öğretimde okutulan, tüm dallardan 139 ders kitabı, öğretmenlerden, velilerden ve lisans ile lisansüstü öğrencilerinden oluşan 74 eğitilmiş gönüllünün katılımıyla kapsamlı olarak incelendi ve raporlandı. Bu ilk raporlar uzman eğitimci ve akademisyenler tarafından değerlendirilerek Ders Kitaplarında İnsan Hakları II: Tarama Sonuçları başlığı altında kitaplaştırılmıştır.

Proje bulguları 29-30 Kasım 2008 tarihinde düzenlenen “İnsan Hakları, Eğitim ve Ders Kitapları Araştırmaları Uluslararası Sempozyumu”nda da tartışılmıştır. Ayrıca, Türkiye genelindeki ilk ve orta öğretim okullarında 2597 öğrenci ve 1044 öğretmene uygulanan anketle, öğretmen ve öğrencilerin insan hakları ve ders kitaplarına ilişkin algı ve değerlendirmeleri ölçülmüştür. Uluslararası sempozyum bildirilerini ve anket sonuçlarını içeren iki ayrı kitap da basım aşamasındadır.

Çalışmalar Vakıf adına Sedat Aslantaş, Okan Akhan ve Ülkü Özen tarafından sürdürülmektedir.

- Uluslararası Ceza Mahkemesi için Türkiye Koalisyonu

Türkiye'nin Roma Statüsü'ne taraf olması ve Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargılama yetkisini tanınması için çalışmalar yürüten, Uluslararası Ceza Mahkemesi için Türkiye Koalisyonu, TİHV, Diyarbakır Barosu, Helsinki Yurttaşlar Derneği, İnsan Hakları Derneği, İnsan Hakları Gündemi Derneği, Mazlumder ve Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi tarafından kurulmuştur.

Düzenli toplantılar yapan Koalisyon, kamuoyu duyarlılığının artırılması ve TBMM'nin gerekli düzenlemeleri yaparak UCM'ye taraf olması yönünde çalışma yürütmektedir. Koalisyon, İnsan Hakları Ortak Platformu'nun desteği ile bir broşür ve bir de konuyla ilgili belgeleri içeren kitap yayımlanmıştır.

Dokümantasyon Merkezi, Uluslararası Ceza Mahkemesi için Türkiye Koalisyonu'nun toplantılarına katılmaya 2008 yılında devam etmiş ve 2009 yılında da devam etme kararı almıştır. UCM'ye ilişkin son gelişme ise UCM savcısının Sudan Devlet Başkanı Ömer El Beşir hakkında 4 Mart 2009'da tutuklama kararı aldığını açıklaması olmuştur. Hakkında soruşturma yürütüldüğü dönemde Türkiye'yi ziyaret eden Sudan Devlet Başkanı Ömer El Beşir, Darfur'da 2003 yılında başlayan şiddet eylemlerini yönetmekle suçlanıyor. UCM Başsavcısı Luis Moreno-Ocampo, Darfur'daki şiddet olaylarında 35 bin kişinin öldürüldüğünü, en az 100 bin kişinin de açlık ve hastalıklar nedeniyle yaşamını yitirdiğini kaydetti.

- 2008 Newroz sonrası bölgede İnceleme ve Değerlendirme heyetinin gönderilmesi:

(Tedavi projesi kapsamında da yer verilen bu çalışmaya önemli sonuçlar doğurduğu için Özel olarak yer verilmesi uygun görülmüştür)

Kürt kökenli yurttaşlarımız açısından tarihsel ve kültürel öneme sahip geleneksel Newroz kutlamaları, 2008 yılında bazı kentlerimizde olaylı geçmiştir. Siirt, Van, Yüksekova, Hakkâri, Şırnak, İzmir gibi kutlamaların yapılmasına izin verilmeyen kentlerde göstericilere güvenlik güçleri tarafından “orantısız güç kullanımı” ile müdahale edilmiş, bu müdahaleler sırasında ölüm ve yaralanma olayları meydana gelmiş, yüzlerce kişi gözaltına alınmış ve tutuklanmıştır. 29 Mart 2008 tarihinde gerçekleştirilen Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) Kurucular Kurulu Toplantısı'nda bazı kurucularımız tarafından özellikle Van ve Hakkâri İlleri ile Hakkâri'ye bağlı Yüksekova İlçesi'nde yaşanan olaylar dair yapılan değerlendirmeler ve

mağdurlara destek sunulması talebi üzerine Yönetim Kurulumuz olayların yerinde incelenmesine karar vermiştir.

Bu karar çerçevesinde Coşkun Üsterci (TİHV Yönetim Kurulu Üyesi), Dr. Alp Ayan (TİHV İzmir Temsilciliği Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi Sorumlusu, Psikiyatri Uzmanı), Dr. Mehmet Antmen (TİHV Adana Temsilciliği Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi Sorumlusu) ve Av. Hülya Üçpınar'ın (TİHV İşkenceyi Önleme Projesi Koordinatörü) oluşan bir heyet 02-04 Nisan 2008 tarihlerinde sırasıyla Van, Yüksekova ve Hakkâri'de incelemelerde bulunmuştur.

Heyetimiz inceleme gezisi sırasında;

- Van, Yüksekova ve Hakkâri'de toplam 24 mağdurla görüşülerek bu kişilerin fiziksel ve ruhsal açıdan tıbbî muayene ve değerlendirmelerini yapmıştır.
- Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Araştırma Hastanesi'nde yaralı olarak yatmakta olan üç mağdurla görüşmüş, hastane görevlilerinden bu kişilerin sağlık durumlarına ilişkin bilgi almıştır.
- Van F Tipi Cezaevi'nde tutuklu bulunan altı kişi ile avukat görüşü yapmıştır.
- Avukatlar ile görüşülerek bazı mağdurların hukuksal durumları hakkında bilgi almıştır.
- Van, Yüksekova ve Hakkâri'de mağdur yakınları, çeşitli sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, muhtarlar, görgü tanıkları, yerel gazetecilerle görüşmüştür.
- Hakkâri Barosu ve Hakkâri Valiliği ile görüşmeler yapmıştır.

Heyetimiz daha sonra inceleme gezisi sırasında yapılan görüşmelerin yanı sıra İHD, ÇHD ve Mazlumder'in olaylar ile ilgili hazırladığı raporları, olayların amatör kameralar ile çekilmiş bazı görüntüleri, olaylarla ilgili ulusal ve yerel basında yer alan haberleri, mağdur İkbâl Yaşar'a ait "Ölü Muayene ve Otopsi Tutanağı"nı, yine mağdur C. E.'ye ait "Adli Muayene Raporları" ve Hakkâri Cumhuriyet Savcılığı tarafından verilen "Takipsizlik Kararı"nı inceleyerek kapsamlı bir değerlendirme raporu hazırlamıştır.

15 Mayıs 2008 tarihinde TİVH Genel Merkezinde yapılan bir basın açıklaması ile kamuoyu ile paylaşılan raporda özetle şu saptamalara yer verilmiştir.

1. Resmî makamlar Newroz öncesi kutlama gününü değiştirmek suretiyle ve süreçte sergiledikleri tutum ve davranışlarıyla dolaylı bir "yasaklama" iradesi içinde olmuşlar, adeta "yasadışı" gösteri ortamının oluşmasına yol açmışlardır. Böylesi bir ortama müdahale edecek takviye güvenlik güçlerinin önceden getirilmesi gibi hazırlıklar da aslında yaşanan olaylara önceden zemin hazırlandığı kuşkusunu yaratmıştır.
2. Resmî makamlar, kutlamaları yasaklayarak "düşünce ve ifade özgürlüğü" ile "toplanma ve gösteri özgürlüğü"nü ihlal etmişlerdir.
3. Güvenlik güçleri olaylar sırasında cezalandırma amacıyla, vahşice ve düşmanca olarak nitelenebilecek boyutta aşırı/orantısız güç kullanmışlardır.
4. Güvenlik güçlerinin aşırı/orantısız güç kullanımı sırasında yaşam hakkı, işkence yasağı, ayrımcılık yasağı, konut dokunulmazlığı, mülkiyet hakkı, basın özgürlüğü gibi bazı temel hak ve özgürlükler ihlâl edilmiştir.
5. Maruz kaldıkları travmanın güçlü ve ilk şok edici etkisinden henüz kurtulamamış olan mağdurlar derin bir kaygı ve güven sorunu yaşamaktadır.

Heyetimizin olaydan on gün sonra gerçekleştirmiş olduğu mağdurların fizik muayene ve değerlendirmeleri sonucunda tespit edilen

- Dördü plastik mermi, üçü gerçek mermi olmak üzere toplam yedi kişide ateşli silah yaralanması;

- Bir kişide plastik mermi yaralanması sonucu clavicula (köprücük kemiği) kırığı;
- Bir kişide gerçek mermi yaralanması sonucu tibia kırığı;
- Bir kişide künt darbe (tekme) sonucu oluşan testis patlaması;
- Bir kişide künt darbe (tekme) sonucu oluşan burun kırığı;
- Bir kişide cop ya da sopa darbesi sonucu oluşan falanks kırığı şüphesi;
- Bir kişide frontopariatal bölgede 6-7 santimetrelilik suture edilmiş skalp (kafa derisi) kesisi;
- Bir kişide sol parietal bölgede birbirine yakın 7-8 santimetrelilik 2 adet suture edilmiş skalp kesisi;
- Tümünde ise yumuşak doku travması,

bulguları ile,

Ruhsal değerlendirmesi yapılan 16 mağdurun belirttiği yakınmalar sonucunda koyulan

- i. Sekiz kişi için “Akut Anksiyete Bozukluğu” + “Major Depresyon, Tek Nöbet”,
- ii. Bir kişi için “Major Depresyon, Melankolili, Tek Nöbet” + “Akut Anksiyete Bozukluğu”,
- iii. İki kişi için “Akut Anksiyete Bozukluğu”,
- iv. Bir kişi için “Depresif Tablo”,
- v. Bir kişi için çok yoğun melankolili depresif bir klinik ile kendini gösteren “Yas Tablosu”,
- vi. Bir kişi için “Travma Sonrası Stres Bozukluğu, kronik, akut alevlenmeli” + “Yas Tepkisi”,
- vii. Bir kişi için “Travma Sonrası Stres Bozukluğu, kronik, akut alevlenmeli” + “Major Depresyon, melankolili”,

tanıları mağdurların maruz kaldıkları multiple (çoğul) travmanın boyutlarını göstermektedir.

6. Resmî makamlar, hekimleri tıp mesleğinin etik ilkelerine, uluslararası standartlara, Sağlık, Adalet ve İçişleri Bakanlıklarının genelgelerine aykırı davranmaya yöneltmiştir.

Heyetimizin bölgeye yaptığı inceleme ve değerlendirme gezisi sadece rapor hazırlamayla sonuçlanmamış, yaşadıkları travmatik süreç ve maruz kaldıkları işkence uygulamaları nedeniyle çeşitli fiziksel ve ruhsal yakınmaları bulunan ikisi çocuk, biri yetişkin olmak üzere üç mağdur da Ankara ve İzmir’e getirilerek buradaki merkezlerimizde tedavileri gerçekleştirilmiştir.

Bölgede inceleme ve değerlendirmelerde bulunan TİHV heyetinin çalışmaları, pek çok açıdan yol gösterici olmuştur. Bu yararlı çalışmanın da etkisi ile tedavi projesi kapsamında işkence görenleri tespit ederek tedavi süreçlerinin başlatılması amacı ile “Gezici Heyetler”in oluşturulması kararlaştırılmıştır. İlk uygulama Mart 2009 da başlatılmıştır. Bunun yanı sıra İşkencenin Önlenmesi çalışmaları ve gündemimizde yer alan ‘Toplumsal Travma ile baş etmeye yönelik’ özel proje hazırlıklarına da önemli katkı sağlanmıştır.

-İnsan Hakları Derneği ile ilişkiler:

Bu dönemde İHD genel merkez yönetimi ile düzenli toplantılar yapılmaya özen gösterilmiştir. Başlangıcından beri İHD ile birlikte gerçekleştirdiğimiz İnsan Hakları Konferansı’nın onuncusu 21-23 Kasım 2008 yılında yine birlikte gerçekleştirilmiştir.

10 Aralık İnsan Hakları Günü etkinlikleri İHD ile birlikte gerçekleştirilmiştir.

Başta 26 Haziran İşkence Görenlerle Dayanışma Günü olmak üzere pek çok etkinlik tüm temsilciliklerimizde başta İHD olmak üzere diğer insan hakları örgütleri ile birlikte gerçekleştirilmiştir.

Sığınmacı/mültecilere yönelik ortak çalışma programını esas alan proje İHD ve BMMYK ile birlikte hazırlanmaktadır.

- Yitirdiğimiz tüm kurucularımızı her zaman olduğu gibi saygı ile andık ve anıyoruz.

ÖNÜMÜZDEKİ DÖNEM İÇİN HAZIRLANMIŞ PROJELER

A. Tedavi projesi:

2009 ve 2010 yılı için tedavi projesi ile ilgili başvurular önemli ölçüde yapılmış durumdadır. Projede öngörülen toplam harcamaların yaklaşık 2/3'ünü karşılayan yanıtlar alınmıştır.

Tedavi projesi açısından 2009 ve 2010 yılına yönelik başvuru süreçleri, başta Avrupa Komisyonu olmak üzere, başlatılmıştır. 2008 yaz döneminde 2010 sonuna kadarki programın netleşmesi beklenmektedir.

b. “Barış için Sağlıkçılar Köprüsü Projesi”

TİHV'nin 11-12 Aralık 2004 tarihlerinde Diyarbakır'da yapılan “Travmatize Olmuş Toplumlara Yaklaşım” ve 1-4 Aralık 2005 ve 7-9 Aralık 2007 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilen “Ruhsal Travma” toplantılarının çıktularından önemli birisi özellikle Ortadoğu'ya yönelik ‘Barış için Sağlıkçılar Köprüsü’ perspektifinin gelişerek pek çok ülkedeki arkadaşlarımız tarafından sahiplenilmiştir.

TİHV bünyesindeki hazırlıklarımızın ötesinde 18-19 Şubat 2008 tarihinde Hollanda da IFHHRO, Norveç Tabipleri Birliği ve TTB ile birlikte bir hazırlık toplantısı yapılmıştır. Toplantı sonucu ortaklaştırılan görüşler çerçevesinde Ortadoğu'dan yedi ülkeden (Irak, İran, Filistin, İsrail, Ürdün, Mısır, Lübnan) katılımı 2 günlük somut faaliyetleri başlatma amaçlı ilk toplantı 27-29 Ekim 2009 tarihinde Türkiye'de gerçekleştirilecektir. Bu çalışmaya Dünya Tabipleri Birliği ve Dünya Sağlık Örgütü de katılacaktır.

c. Enstitü perspektifi ile TİHV bünyesindeki staj, değişim programı ve gönüllülere yönelik programı esas alan proje:

Özellikle 2007 yılında yurtdışından 5 meslektaşımıza yönelik staj programları, yine yurtdışından 4 kişinin eğitim programlarının da gereği olarak değişim programları çerçevesinde Vakfımızda programa alınmaları, ülke içinde değişik üniversitelerden 12 gönüllünün özellikle yaz aylarında Vakfımıza katkı sunmaları göz önüne alınarak bu çalışmalara ilişkin özel programlar geliştirilmeye başlanmıştır.

Bu çerçevede Almanya'dan Hannover Leibniz Üniversitesi, İtalya'dan Venedik ve Piza Üniversiteleri ile Erasmus ve Leonardo da Vinci programları için paydaşlık oluşturulmuştur. Artıca Hollanda ve Fransa'daki kuruluşlar aracılığı ile bu ülkelerden de stajyer kabulüne başlanmıştır. Bu çerçevede 2008 yılında iki stajyer Ankara'da programlarını tamamlamıştır. 2009 yılında ise şu an itibari ile 6 stajyer 3 ila 6 aylık sürelerde programa alınmıştır.

d. Ruhsal Travma Toplantılarının (RTT) Altıncısı:

7-9 Aralık 2007 tarihleri arasında Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri AD. Ruhsal Travma Birimi, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri AD Psikososyal Travma Programı, Türkiye Psikiyatri Derneği Afet Psikiyatrisi Birimi, Türk Tabipleri Birliği, Norveç Tabipleri Birliği ve TİHV işbirliği ile İstanbul'da beşincisi gerçekleştirilen Ruhsal Travma Toplantısının altıncısı 11-13 Aralık 2009 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilecektir.

Ana izleği “Gündelik Hayatın Travmaları” olan toplantının amacı ruhsal travma ve ilişkili ruhsal ve toplumsal sorunları daha iyi anlayabilmek için bilgi ve deneyimleri paylaşmaktır. Katılımcıların ruhsal travmalardan kaynaklanan ve travmaya zemin hazırlayan çeşitli toplumsal, ruhsal ve kültürel süreçleri paylaşmaları ve sorunlara karşı çözüm üretmeleri beklenmektedir.

ÖNÜMÜZDEKİ DÖNEM İÇİN ÜZERİNDE ÇALIŞILAN PROJELER

a.'Toplumsal Travma ile baş etmeye yönelik' proje:

Yine 11-12 Aralık 2004 tarihlerinde Diyarbakır'da yapılan "Travmatize Olmuş Toplumlara Yaklaşım" başlıklı toplantıda katılımcı tüm kurumların önerileri ile bu başlıkta bir program geliştirme özel bir gündem olmuştur.

Özellikle son dönemde Diyarbakırlı arkadaşların koordinasyonu ile toplumsal travmayla baş etme, toplumun bütün kesimlerine yönelik ve süreklilik taşıyan bir proje hazırlanmaktadır. Çatışmanın devam ettiği bir süreçte, her ne kadar böyle bir süreci başlatmak zor ise de, çatışmanın sona ereceği muhtemel bir sürece de hazırlıklı olunmalıdır. İlgili tüm kurum ve kişiler ile birlikte gerçekleştirilecek böyle bir çalışmanın aynı zamanda bu süreci bir barış sürecine dönüştürmeye katkı sunması da beklenmektedir.

b. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) ile birlikte sığınmacı/mültecilere yönelik ortak çalışma programını esas alan proje:

Tedavi ve Rehabilitasyon merkezleri projesinde de yer verildiği gibi, BMMYK ile birlikte bir yandan işkence gören sığınmacı/mültecilerin TİHV'e yönlendirilmesi, öte yandan da bunlarla ile görüşme yapanların görüşme teknikleri konusundaki eğitimi ve "bakımverenlerin bakımı" başlıklarında "neler yapılabileceği" konusunda çalışmalar yürütülmektedir. Bu konular ve işkenceye maruz kalanların tedavi merkezlerimizce başvuru kabulünün yanı sıra sığınmacı/mültecilere yönelik daha geniş kapsamlı bir proje hazırlığı İHD ve BMMYK ile birlikte hazırlanmaktadır. Yaz dönemine kadar projenin yazımının tamamlanması ve yılsonuna kadar uygulama imkânının yaratılması amaçlanmaktadır.

c. Tıp ve barış:

Norveç Trömsö Üniversitesi'nden Klaus Melf'in koordinatörlüğü üstlendiği ve Hekimlere yönelik barışı esas alan uzaktan eğitim projesi başvurusu yapılmıştır. Bu proje başvurusunda IPPNW-Almanya ve Hollanda seksiyonları, Johannes Wier Vakfı, IFHHRO, Bradford Üniversitesi Slovenya Kamu Sağlığı Enstitüsü, Norveç Tabipler Birliği ile birlikte TİHV'de paydaş olarak yer almaktadır.

Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın 1 Ocak 2008-26 Mart 2009 Tarihleri Arasında Yapmış Olduğu Basın Açıklamaları

03 Ocak 2008, “Yeni Yılın Türkiye'ye ve Tüm Dünya 'ya Barış, Demokrasi, Kardeşlik ve Sevgi Getirmesi Dileği ile...”

25 Ocak 2008, “Milliyetçi Kışkırtmalara Karşı Duran Yazarlarımızın Yanındayız...”, Perihan Mağden ve Ece Temelkuran'ın Türkiye'de tehlikeli boyutlara gelen milliyetçi sembolizme karşı tutumlarını kışkırtıcı bir dille yeren *Tercüman Gazetesi*'nin ülke kutuplaşmasına neden olduğunu belirten basın açıklaması.

08 Şubat 2008, “Türban Tartışmalarının Yarattığı Ortamdan Kaygı Duyuyoruz!”, Türkiye'de bireysel özgürlük adı altında gündeme gelen türban tartışmalarının dinî özgürlükleri temsil etmek yerine Sünni ve Hanefî inancını toplumda dayatıcı etkisini gösteren ve toplumu özgürleştirecek asıl anayasa değişikliklerini sayan basın açıklaması.

19 Şubat 2008, “TİHV'nin İşkence Görenlere Yönelik Tedavi ve Rehabilitasyon Alanındaki Faaliyetlerinin 2007 Yılı Kısa Değerlendirmesi”.

11 Nisan 2008, “Başbakanı Farklı Düşüncelere Saygı Göstermeye ve Demokrasi Kurallarına Uymaya Davet Ediyoruz”, 8 Nisan 2007'de Başbakan Erdoğan'ın Sezgin Tanrıkulu'na yönelik nezaket kurallarını aşan ifadelerini kınayan, demokrasilerde hükümetin kamu gücünü kullananlara karşı tahammüllü olması gerektiğini hatırlatan açıklama.

24 Nisan 2008, “Yeni 301, Yeni Sorunlar”, TCK'nin 301'inci maddesinde yapılacak değişikliğin ülke yönetimindeki düşünce özgürlüğünü kısıtlayıcı zihniyete bir çözüm getirmeyeceğinin altını çizen açıklama.

25 Nisan 2008, “Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın Hazırladığı İŞKENCE ATLASI Yayınlandı”, TİHV, TTB ve ATUD'un işbirliğiyle 18 yıllık tarihinde TİHV'na başvuran işkence mağdurlarına ait bilgilerin oluşturduğu eğitim kitabının yayımlanış ve içeriğine dair açıklama.

02 Mayıs 2008, “Yetkililer İstifa Etmelidir...”, 1 Mayıs 2008 günü işkence ve kötü muamelenin sokaklara inmesiyle güvenlik güçlerinin kullandığı bu vahşi ve orantısız şiddetin sorumlularını, başta İstanbul Valisi Muammer Güler olmak üzere, istifaya çağırarak açıklama.

21 Mayıs 2008, “TİHV Newroz 2008 Olaylarını İnceleme ve Değerlendirme Raporu”, Van ve Hakkâri İllerinde 22, 23, 24 Mart 2008 ve İstanbul'da 1 Mayıs tarihlerinde gerçekleşen insan hakları ihlallerini incelemiş raporun kamuoyuna sunulması hakkındaki açıklama.

04 Haziran 2008, “Telekulak Devletin Sorumluları İstifa Etmelidir”, Türkiye'de telefon ve internet haberleşmelerinin kayıtlarının tutulması yetkisini kendinde bulan ve böylece her bir vatandaşın birer suçlu durumuna koyan hükümeti eleştiren açıklama.

5 Haziran 2008, “Baskın Oran'a Ölüm Tehdidi Devam Ediyor”, Baskın Oran'a yapılan ölüm tehdidinin ciddiyetini vurgulayan, hükümeti muhalif görüş sahibi yurttaşlarını korumaya, ırkçılığa karşı toplumu dayanışmaya çağırarak basın açıklaması. Bu konuda ortak bir basın açıklaması da yapılmıştır.

12 Haziran 2008, “Mehmet Bal Yalnız Değildir!”, Vicdanî Redci Mehmet Bal'ın işkence görmüş ve görme tehlikesinde olmasını kınayan, BM İşkenceye Karşı Sözleşmesi'nin Seçmeli Protokolü'nün öngördüğü ziyaret mekanizmasının uygulamaya geçirilmesinde direten açıklama.

29 Temmuz 2008, “Kuddusi Okkır Cezaevinde Öldü”, Kuddisi Okkır'ın ilerlemiş hastalıklarına rağmen tedavi olma hakkından mahrum bırakılarak ölmesini kınayan, cezaevlerinde hükümlülerin sağlık ve yaşam güvencelerinin devlet elinde olduğunu hatırlatan açıklama. TİHV

1 Ağustos 2008, “*Bu çıgıkları artık duyun!*”, Tutuklu ve hükümlülerin sağlık hakkının korunması yönünde gerekli önlemlerin alınmasını, Ali Çekin'in ölümünde ihmal ve sorumluluğu olanlar hakkında derhal soruşturma başlatılması çağrısını yapan basın açıklaması.

6 Ağustos 2008, “*Ferit İlsever'in Sağlık Durumu Nedeniyle Kaygılıyız...*”, Ferit İlsever ve diğer tüm ağır hasta hükümlülerin tutukluluk hallerine son verilmesi ya da cezalarının tedavi sonrasına ertelenmesi çağrısında bulunan basın açıklaması.

15 Ağustos 2008, “*İnsan Hakları Savunucusu Hüseyin Beyaz'a Yönelik Saldırımı Kınıyoruz*”, İnsan hakları savunucularının en temel görevi olan insan hakları ihlallerini saptama ve gözleme işlevini yerine getiren Hüseyin Beyaz'a yönelik güvenlik güçlerince 14 Ağustos 2008 günü yapılan saldırıyı kınayan açıklama.

20 Ağustos 2008, “*Türkiye'de Sivil Siyaset Gerçek Demokrasi İstiyoruz!*”, Ergenekon soruşturmaları kapsamında TSK'ne ait belgelerde “yıkıcı” ve “bölücü” örgütlere destek vermek suçuyla sivil toplum örgütlerinin fişlenmesini kınayan, gerçek demokrasi isteğini vurgulayan basın açıklaması.

8 Eylül 2008, “*2008-2009 Eğitim Ve Öğretim Yılı'nın, Tüm Öğrenciler ve Eğitim Emekçileri için Şiddetin Her Türden Ayrımcılığın ve Hak İhlallerinin Son Bulduğu Bir Yıl Olmasını Diliyoruz...*”

15 Eylül 2008, “*Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın Üçüncü Ulusal Program'ın Taslak Metnine İlişkin Değerlendirme Raporu*”, AB'ye üyelik yolunda Türkiye'nin önümüzdeki yıllarda yapmayı taahhüt ettiği yasal düzenlemeleri içeren Ulusal Program 2008'in hazırlanması aşamasında STK'lardan görüş istenmiştir. Vakfımızın taslak üzerine görüşleri bir rapor olarak düzenlenmiş ve ilgililerin yanı sıra kamuoyu ile de paylaşılmıştır.

13 Ekim 2008, “*İşkencenin Cezasızlığı ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları*”, AIHM'nin Türkiye aleyhinde, süregiden işkencenin cezasızlığı konusundaki kararları ve insanlıkdışı, aşağılayıcı muamele, aşağılayıcı muamele ve muhakeme usulü ihlallerine dikkat çektiğinin altını çizen açıklama.

14 Ekim 2008, “*Ülkemizde Yaşam Hakkı 2008 Özel Raporu*”, TİHV Dokümantasyon Merkezi'nin yaşam hakkı ihlallerine ilişkin hazırladığı; yargısız infaz, dur ihbarı, rastgele ateş açma olayları, faili meçhul cinayet vakaları cezaevinde ve gözaltında şüpheli ölüm vakalarını içeren özel raporu.

6 Kasım 2008, “*Sayın Nimet Çubukçu'ya Açık Mektup*”, Saray Rehabilitasyon Merkezi'nde çekilen görüntülerin belgelediği insanlık dışı durumun Birleşmiş Milletler İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlıkdışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşmeye Seçmeli Protokolü'nün onaylanmasıyla bağımsız denetim sisteminin oturtulması gerekliliğine dikkati çeken açık mektup.

10 Kasım 2008, “*İşkenceye Tolerans Belgeseli 9. İzmir Uluslararası Kısa Film Festivali'nde En İyi Belgesel Film Ödülü Aldı...*”, TİHV'nin gerçekleştirdiği “İşkenceye Tolerans” adlı belgeselin yurtiçi ve yurtdışında kazandığı başarıları kutlayan, yıllardır işkence görenlere ve işkencenin önlenmesinde emeği geçenleri hatırlayan, filmin başarısını tüm dünyada işkence görenlere adayan açıklama.

13 Kasım 2008, “*İşkenceye Tolerans Belgeseli 20. İstanbul Uluslararası Kısa Film Festivali'nde de En İyi Belgesel Film Ödülü'nü Aldı...*”

31 Aralık 2008, “*Yeni Yıl Barış Getirsin*”, 2008 yılında yaşanan insan haklarına aykırı tüm olayların 2009 senesine taşınmaması, Türkiye ve Dünya'da barışın sürmesi dileğini sunan açıklama.

05 Ocak 2009, “Yaşam Hakkı İhlalleri Özel Raporu: 2008”.

06 Ocak 2009, “Dışişleri Bakanı ve Başmüzakereci Sayın Ali Babacan’a Açık Mektup: Sivil Toplumun Katkısından Ne Anlıyorsunuz?”, “Avrupa Birliği Mükteşebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı (Taslak)” metnine yönelik TİHV’nin hazırladığı raporun dikkate alınmaması üzerine hazırlanan basın açıklaması.

07 Ocak 2009, “İsrail Saldırılarına ilişkin Dünya Tabipleri Birliği (DTB) Başkanı Yoram Blachar’a Mektup”.

12 Mart 2009, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nde Sonuçlanan İşkence Yasağı İle İlgili Davaların Değerlendirmesi”.

Ortak Basın Açıklamaları

4 Ocak 2008, “Barış Umutlarına Saldırı”, Diyarbakır’da gerçekleştirilen bombalı saldırıyı kınayan İHD ile ortak basın açıklaması.

11 Ocak 2008, “Uluslararası Guantanamo Kapatılsın Günü’nde Harekete Geçin!”, Küba’nın Guanatanamo Körfezindeki Amerikan tutuklular kampına ilk tutuklular 11 Ocak 2002 tarihinde getirilmesi nedeniyle başlatılan 11 Ocak’ın işkencenin, süresi belirsiz tutukluluğun ve adaletin yok sayılmasının kınandığı bir gün yapılması talebiyle İHD ile ortak basın açıklaması.

18 Ocak 2008, “Basına ve Kamuoyuna”, Sudan Devlet Başkanı Ömer El Beşir’in 21 Ocak 2008 günü Türkiye’ye yapacağı resmi ziyaretler hakkındaki UCM Türkiye Koalisyonunun ortak basın açıklaması.

26 Haziran 2008, “26 Haziran İşkence Görenlerle Dayanışma Günü”, İşkence ve kötü muameleye karşı verilen mücadeleyi değerlendiren ortak basın açıklaması.

28 Temmuz 2008, “İstanbul Güngören’de Katliam”, İstanbul Güngören’de, 27 Temmuz 2008 günü gece saat 22:00’ye doğru, İstanbul Valiliği’nin açıklamasına göre en az 17 insanın ölümüne ve en az 150 insanın yaralanmasına yol açan bir bombalama eylemini kınayan İHD ile ortak basın açıklaması.

6 Ekim 2006, “Türkiye, Uluslararası Ceza Mahkemesinin Yetkisini Tanımalıdır!”, UCM Türkiye Koalisyonu’nun basın ve sivil toplum kuruluşlarını bilgilendirme toplantısının açılışında sunulan metin.

10 Ekim 2008, “Kolluk Şiddeti Her Yerde: Hem Yaşıyor, Hem Seyrediyoruz...”, Cezaevlerindeki insan hakları ihlallerini değerlendiren, TİHV, İHD ve ÇHD’nin İzmir Şubelerinin ortak basın açıklaması.

21 Ekim 2008, “Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı’na Mektup”, İmralı Cezaevi’nde Abdullah Öcalan’a kötü muamele yapıldığı iddiaları üzerine Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığına gönderilen mektup. İnsan Hakları Derneği, Türkiye İnsan Hakları Vakfı ve İnsan Hakları ve Mazlumlar için Dayanışma Derneği ortak basın açıklaması.

24 Ekim 2008, “İdil Savcısı ve 3 Avukat İdil’de Karakol Basarak İşkenceyi Belgeledi”, İHD, BARO, TİHV, TABİP ODASI, MAZLUM-DER ortak basın açıklaması.

6 Ekim 2008, “Tezkere’ye, Altınova Olaylarına ve Aktütün Baskınına Dair”, İHD ile ortak basın açıklaması.

9 Ekim 2008, “Terörle Mücadele Yüksek Kurulu Toplantısına İlişkin Ortak Basın Açıklaması”, ÇHD ve İHD ile ortak basın açıklaması.

22 Ekim 2008, “16 Mart Katliamı Davasının Zaman Aşımına Uğraması Üzerine”, İHD ile ortak basın açıklaması.

13 Kasım 2008, “*Giderek Artan Silah Kullanma Yetkisinin İnsan Haklarına Aykırı Bir Şekilde Kullanılması ve Saldırgan Tahrikçilik*”, Kolluk güçlerinin arttırılan silah kullanma yetkisinin yol açtığı yaşam hakları ihlallerine ve bu ihlalleri destekleyen zihniyete dikkat çeken İHD ile birlikte yapılan ortak basın açıklaması.

17 Kasım 2008, “*Sayın Mübarek*”, Mısır devlet başkanı Mübarek’ten Refah Sınır Kapısı’nın insanî yardımlara açılmasını talep eden ortak basın açıklaması.

10 Aralık 2008, “*60. Yılında İnsan Hakları Günü*”, İHD ile ortak basın açıklaması.

29 Aralık 2008, “*İsrail Yönetimi, İnsancıl Hukuku Ayaklar Altına Almış, İnsanlığa karşı Suç İşlemiştir*”, İsrail’in Gazze Şeridine yönelik saldırısını kınayan İHD ve MAZLUM-DER ile ortak basın açıklaması.

05 Ocak 2009, “*İsrail İnsanî Tüm Değerleri Ayaklar Altına Almıştır!*”, İHD ve Mazlum-Der ile birlikte yapılan ortak basın açıklaması.

10 Mart 2009, “*Çocuklar İçin Adalet Girişimi Basın Açıklaması*”, Çocuklar İçin Adalet Girişimi’nin, çeşitli gösterilerde gözaltına alındıktan sonra, tutuklanarak ağır ceza mahkemelerinde yargılanmaya başlanan çocukların adil yargılanmasını sağlamak için, 10 Mart 2009’da yapmış olduğu ve Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’e, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’a ve diğer ilgili kurumlara (TBMM Başkanlığı, TBMM Çocuk Hakları İzleme Komitesi Başkanlığı, TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanlığı, İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanı, Adalet Bakanlığı) gönderilen basın açıklamasıdır.

16 Mart 2009, “*Uluslararası Ceza Mahkemesi Koalisyonu’nun Basın Açıklaması*”, UCM’nin Sudan Devlet Başkanı hakkında verdiği tutuklama kararıyla ilgili olarak Uluslararası Ceza Mahkemesi Koalisyonu’nun görüş ve taleplerinin iletilmesi için yapılan basın açıklaması.

25 Mart 2009, “*Yerel Seçimleri Gözlemci Heyetlerle Takip Edeceğiz*”.